

A large group of people is sitting on the grass in a park, with a fountain in the background. The scene is bright and sunny, with many trees and a clear blue sky. The people are sitting on blankets or mats, and some are talking to each other. The fountain is in the center background, with water spraying upwards. The overall atmosphere is relaxed and social.

Dichtbij doen, samen sterk vooruit

Bestuursakkoord 2022-2026

VVD GroenLinks PvdA CDA

Leeswijzer

Inleiding

Op pagina 4 en 5 vindt u de inleiding. Hierin staat hoe we tot onze plannen zijn gekomen en op welke manier we onze stad willen gaan besturen.

Het bestuursakkoord

Op pagina 6 tot en met 56 leest u het volledige akkoord, waarin we uitgebreid ingaan op de plannen die we hebben voor Breda. Dat doen we aan de hand van 12 onderwerpen. Bij elk onderwerp behandelen we drie vragen: 'Wat gebeurt er in Breda?', 'Hoe gaan we hieraan werken?' en 'Wat betekent dit concreet?'

Bijlagen

Op pagina 57 en 58 vindt u de bijlagen met de portefeuillevordering van het nieuwe college en een kort financieel overzicht.

Inhoud

Inleiding	4
1 Wonen en gebiedsontwikkeling	6
2 Kansengelijkheid en bestaanszekerheid	10
3 Economie en vestigingsklimaat	14
4 Mobiliteit en bereikbaarheid	18
5 Gezondheid, maatschappelijke ondersteuning en samenleving	22
6 Jeugd, jongeren en onderwijs	28
7 Openbare ruimte, groen en klimaatadaptatie	32
8 Duurzaamheid, energie en afval	36
9 Sport, cultuur en evenementen	40
10 Veiligheid en ondermijning	46
11 Digitalisering en organisatie	50
12 Financiën en lokale lasten	54
Bijlage 1 Beoogde portefeuillevindeling	57
Bijlage 2 Financiële keuzes	58

COLOFON

Fotografie

Kaft: Stappen & shoppen

Pag 14-15: Edwin Wiekens

Beste Bredanaars,

Breda, waar ons hart vol van is. Ons gevoel voor deze prachtige stad met zijn karakteristieke dorpen en wijken is met geen pen te beschrijven. We zijn trots dat we ons de komende vier jaar mogen inzetten voor Breda en gaan er samen alles aan doen om 'ons mooie Breda' nog mooier en beter te maken dan het al is.

Dat doen we vanuit het bewustzijn dat we aan de vooravond staan van vier belangrijke jaren. Een periode waarin we niet alleen in Breda, maar in heel Nederland, veel maatschappelijke vraagstukken op ons af zien komen die om aandacht vragen. Deze moeten we samen beetpakken om tot sterke oplossingen te komen, voor nu en voor later. Tegelijkertijd liggen er een hoop kansen in het verschiet. Kansen om samen met inwoners, ondernemers en instellingen te werken aan het behouden van de zaken die we in Breda koesteren, om ruimte te maken voor vernieuwing en om te kiezen voor waar we als stad voor staan. Keuzes die leiden tot een gezamenlijke richting.

In dit bestuursakkoord hebben we naar eer en geweten een aantal keuzes gemaakt voor de komende vier jaar. Keuzes waarvan wij denken dat ze nodig zijn om Breda, zowel nu als in de toekomst, te laten blijven floreren. Met vier partijen vormen we een brede coalitie die recht doet aan de verkiezingsuitslag in de verschillende delen van Breda. Dat betekent niet dat we het de komende vier jaar alleen gaan doen, integendeel. We geloven erin dat iedereen het beste voor heeft met de stad en het goede wil doen voor Breda. Laten we er de komende vier jaar dan ook samen onze schouders onder zetten. We rekenen op u!

Bestuursakkoord 2022-2026

Vol trots presenteren wij u *'Dichtbij doen, samen sterk vooruit'*, het bestuursakkoord voor de periode 2022–2026. Breda is de negende stad van Nederland en groeit de komende tijd fors. In de afgelopen periode zijn grootstedelijke ambities in gang gezet. Veel visies en beleidsdocumenten zijn geactualiseerd of vernieuwd. Veel van deze vergezichten

blijven overeind. Waar nodig maken we keuzes, tonen we leiderschap op bepaalde dossiers en geven we wat meer richting. Voorop staat dat de komende periode zich zal kenmerken door realisatie en uitvoering. Er is werk aan de winkel, we gaan niet achteroverleunen maar echt dingen doen!

Grote gezamenlijke opgaven

Voor de grote transities die we de komende jaren doormaken, staan we niet alleen. In de eerste plaats gaan we die uitdaging aan samen met en voor onze inwoners. Het Rijk wordt zich steeds bewuster van het belang van intensievere samenwerking met gemeenten en de rol die wij als lokale overheid hebben bij het realiseren van grote transities en het aanpakken van maatschappelijke uitdagingen. Breda weet zich goed aan te sluiten bij landelijke programma's. De komende jaren intensiveren we deze samenwerkingsverbanden. We kijken welke rijksinitiatieven passen bij de ambities van Breda, maar durven ook de andere kant op te redeneren en het gesprek te voeren over wat wij als samenleving verwachten van onze Rijksoverheid.

Naast onze belangrijke rol in landelijke opgaven is Breda als centrumstad van West-Brabant actief betrokken in de regio en het district De Baronie. Dit is voor ons het vertrekpunt om onze prettige samenwerking met Tilburg verder vorm te geven. Het vergroten van onze bestuurlijke slagkracht maakt het makkelijker om samen grotere opgaven te definiëren en de door ons beoogde oplossingen met provincie, Rijk en Europa te bespreken. Afhankelijk van de situatie zetten we in op de schaal die daarbij het meest effectief is. Daarbij kiezen we voor actieve rollen in de VNG, G40 en andere vertegenwoordigende organen. Hierdoor kunnen we de belangen van Breda beter dienen. We zien dat dit Breda geen windeieren legt.

Vertrouwen in de overheid

Tijdens de verkenning en in gesprekken die wij tijdens de formatie voerden met andere raadsfracties, kwam naar voren dat iedereen zich zorgen maakt over het teruglopende

opkomstpercentage bij de verkiezingen en het toenemen van het wantrouwen in de overheid. Wij spelen hier als lokaal bestuur natuurlijk ook een rol in. Gelukkig voelen we aan alle kanten dat ons debat op inhoud is en de onderlinge verhoudingen goed zijn. Toch neemt dit niet weg dat we de komende periode samen aan de lat staan om het vertrouwen te herstellen. Verschil van inzicht en tegengestelde opvattingen zijn onlosmakelijk verbonden met onze democratie. Ze vormen de leidraad voor het goede gesprek over de inhoud. Een gesprek dat we, zeker gezien de huidige tijdgeest, niet uit de weg gaan maar juist omarmen. Om samen tot betere inzichten te komen, waarbij 'goed doen' meerdere manieren kent. We willen het vertrouwen in ons als overheid bij u als inwoners en ondernemers de komende jaren niet verder laten dalen, maar juist verstevigen. We geven onze burgemeester daarom de opdracht om te onderzoeken hoe we kunnen werken aan het herstel van vertrouwen. We zien dit niet alleen als een opdracht aan hem, maar als een nadrukkelijke opgave voor alle spelers in onze lokale, inclusieve en meervoudige democratie.

We gaan ons de komende periode inzetten om te werken aan transparantie en het vergroten van betrokkenheid. Dat doen we in nabijheid en gezamenlijk met onze gemeenteraad en met u, onze inwoners en stakeholders. Daarbij maken we onze ambities actief zichtbaar en toegankelijk voor iedereen, met meer mogelijkheden tot deelname aan besluitvorming.

Wij willen hierop aanspreekbaar, professioneel en eerlijk zijn. Het zoeken en aangaan van samenwerking vormt voor ons de basis voor de komende raadsperiode. We zullen de raad aan de voorkant actiever betrekken om zijn kaderstellende rol nog beter te pakken. We hebben er alle vertrouwen in dat we Breda de komende vier jaar samen mooier en beter kunnen maken.

Tot slot verdient één groep een expliciete vermelding in dit akkoord, namelijk u, onze inwoners. U heeft voor ons gekozen en ons het vertrouwen gegeven om de stad de komende vier jaar te besturen, ambities waar te maken, doelstellingen te realiseren, keuzes te maken die soms pijn doen en de boel goed te organiseren. Bedankt voor uw vertrouwen, we gaan er alles aan doen om dit waar te maken. Dat kunnen we ook de komende vier jaar niet alleen, daarom doen we een beroep op u. Denk en doe mee, laten we Breda samen mooier en beter maken. *Breda, waar ons hart vol van is!*

**Boaz Adank en
Eddie Förster**

**Marike de Nobel en
Thom Dijkstra**

**Arjen van Drunen en
Younes Nahnahi**

**Jeroen Bruijns en
Marc van Oosterbosch**

T

Wonen en gebiedsontwikkeling

Wat gebeurt er in Breda?

Breda, de negende stad van Nederland, is met zijn historische binnenstad, zijn karakteristieke dorpen en zijn groene omgeving een aantrekkelijke plek om te wonen, werken en recreëren. Maar net als in de rest van het land staat de woningmarkt in Breda de laatste jaren steeds meer onder druk. En met de hoogste vierkantemeterprijs na de Randstad is wonen in Breda voor een grote groep inwoners niet meer vanzelfsprekend. We zien dat de gehele woningmarkt op slot zit, voor onder andere onze automonteurs, onze verpleegkundigen en onze onderwijzers.

Zij zijn de starters, alleenstaanden en tweeverdieners met een laag en modaal inkomen. Deze groep is letterlijk de motor van onze samenleving, het zijn deze mensen die we aan onze stad en dorpen willen binden. Voor hen moet wonen in Breda mogelijk en betaalbaar blijven. Realisatie is speerpunt voor ons, waarbij we altijd goed kijken naar de inpasbaarheid in de omgeving. Behoud van karakters van onze mooie wijken en dorpen is een belangrijke afweging voor de schaal en de maat van toevoegingen. We kijken hier graag samen met de omgeving naar. Snelheid maken is voor ons van groot belang, omdat mensen al jaren op een wachtlijst staan en er fors wordt overboden bij het kopen van een huis. Hierdoor moeten onze kinderen langer thuis blijven wonen. We hebben gewoon echt meer woningen nodig.

Hoe gaan we hieraan werken?

WONEN

In deze periode gaan we er, binnen onze mogelijkheden, alles aan doen om de ontwikkelingen op de woningmarkt zo veel mogelijk bij te sturen. De woningmarkt in Breda moet toegankelijk blijven voor iedereen. Starters, alleenstaanden en tweeverdieners met een laag en modaal inkomen vallen nu vrijwel altijd buiten de boot. Deze doelgroepen staan voor ons de komende vier jaar daarom bovenaan ons prioriteitenlijstje!

De afgelopen vier jaar zijn de bakens verzet en is er gewerkt aan een stevige ambitie: het bouwen van 6000 woningen. Deze ambitie trekken we door, ook in deze periode willen we 6000 woningen toevoegen aan de bestaande voorraad. Fysiek opgeleverde woningen dan wel hard opgenomen in de planning. We schuwen innovatieve concepten of ideeën niet. Realisatie staat voor ons als doelstelling boven aan.

Nationale Woon- en Bouwagenda

We gaan strakker sturen op woningen voor de eerdergenoemde doelgroepen. Hiervoor onderscheiden we een aantal categorieën woningen. De doelstellingen sluiten zoveel als mogelijk aan bij de Nationale Woon- en Bouwagenda. Dit is 30% sociaal, 40% midden en 30% vrijesector. De afgelopen jaren hebben we gezien dat onze ambitie op middenduur lastig te realiseren is. Tegelijkertijd is er de grootste behoefte aan woningen in dit segment. Daarom geven we deze categorie de komende tijd extra aandacht. We voorzien dat Breda uit deze agenda de komende jaren voordeel haalt, onder andere door het aangaan van cofinanciering en het binnenhalen van subsidies. Wij gaan voor de 30% sociaal primair in gesprek met onze corporaties. Voor de 40% midden gaan wij met de markt stevig in gesprek. Realisatie is daarbij voor ons het uitgangspunt. Dat betekent dat we onze processen verder moeten versoepelen en versnellen en dat we kansen moeten pakken waarbij we per casus bekijken welke percentages de meeste kansen opleveren. Er is extra capaciteit nodig om te kunnen acteren op de ontwikkelingen binnen de woningmarkt en om alle projecten te kunnen uitvoeren.

Betaalbare woningen

Voor iedereen in Breda moet een eigen huis om in te wonen bereikbaar zijn en blijven, dat is ons streven. We sturen op voldoende koopwoningen gedifferentieerd naar doelgroepen, waaronder ook eenpersoonswoningen. Voor de groep waarvoor dit niet binnen handbereik ligt, realiseren de corporaties in Breda sociale huurwoningen.

We realiseren woningen in de wijken, de dorpen en in nieuw te ontwikkelen gebieden. We geloven dat spreiding bijdraagt aan het dichtertot elkaar brengen van verschillende groepen in de samenleving. We blijven daarom de gebiedsprofielen hanteren die we hebben vastgesteld. Ook willen we dat onze corporaties de komende tijd een actievere rol nemen in het realiseren van sociale huurwoningen, waarbij we hen faciliteren in het versoepelen van processen en procedures. We zien een toenemende behoefte aan kleinere wooneenheden dan ons beleid toestaat. We kijken of we op sommige plekken kleinere wooneenheden kunnen toevoegen. De balans tussen betaalbare huur- en koopwoningen is voor ons erg belangrijk. Om dit te stimuleren, focussen we extra op betaalbare koopwoningen in projectontwikkelingen. Daarnaast gaan we coöperatieve initiatieven uit de samenleving beter faciliteren, denk aan Collectief Particulier Opdrachtgeverschap voor starters en Knarrenhofjes voor ouderen.

Woonvisie

We maken ons niet alleen hard voor het realiseren van 6000 woningen, maar werken ook aan vraagstukken die spelen binnen de bestaande woningvoorraad. Het levensloopbestendig maken van onze woningen is hier een goed voorbeeld van. We horen van ouderen dat zij graag willen doorstromen naar een voor hen passende woning. Door ze hierbij te helpen, helpen we ook starters om toe te treden tot de woningmarkt. Doorstroom-bevorderende maatregelen dragen indirect bij aan het verruimen van de woningvoorraad en zorgen voor een match van vraag en aanbod: de juiste doelgroep in de juiste woning. Om in te kunnen spelen op de woningnood kijken we nadrukkelijk ook naar mogelijkheden om snel tijdelijke woningen te plaatsen. We streven naar een substantieel aantal tijdelijke woningen in deze periode. Ook zien we dat bijzondere doelgroepen, zoals spoedzoekers en internationale studenten extra druk opleveren op de reguliere woningmarkt.

Naast eerdergenoemde aanpassingen gaan we de komende jaren werken aan een nieuwe woonvisie. Daarbij sluiten we aan op de ambities uit de omgevingsvisie en de beschikbare data uit de gebiedsprofielen. Een belangrijk onderdeel van deze meerjarenvisie is de herijking van ons instrumentarium. We kiezen voor instrumenten die helpen om de woningmarkt betaalbaar te houden. Zo gaan we bijvoorbeeld de opkoopbescherming invoeren om speculanten tegen te houden.

Hoogbouwvisie

We bestendigen de bestaande hoogbouwvisie. Daarbij vinden we 70 meter hoogbouw op bepaalde locaties passend bij de Bredase maat. Als dit mogelijk op gespannen voet staat met de verwachting of mening van de buurt sturen we op een goed en zorgvuldig participatieproces, zoals bijvoorbeeld in

Heusdenhout. In een participatieproces moeten alle belangen, zoals leefbaarheid, goed worden meegenomen. We willen als gemeente de regie pakken voor 't Zoet en hebben daar grootstedelijke ambities. We gaan de komende periode werken aan een goede inpassing, waarbij de hoogte nog onderdeel van bespreking is en we gaan komen met een invulling die recht doet aan die grootstedelijke ambities.

GEBIEDSONTWIKKELINGEN

Veel steden zijn op zoek naar ruimte om te bouwen. In Breda hebben we het voorrecht dat we nog heel veel binnenstedelijke ruimte hebben. Die kans mogen we niet onbenut laten. Het realiseren van 6000 woningen vereist dat we verschillende grote bouwlocaties ontwikkelen in onze stad en in de dorpen. De locaties waar we de komende jaren aan denken zijn onder andere Woonakker in Teteringen, de locatie aan de Veenstraat in Bavel, Gasthuisvelden, de Oostflank en CrossMark. Voor ons geldt overal: we zetten in op realisatie en betaalbaarheid en tegelijkertijd op een goed voorzieningenniveau. Tijdens onze gebiedsontwikkelingen houden we oog voor het verbinden van nieuwe stadsdelen aan bestaande stadsdelen.

Samen met de provincie hebben we 't Zoet aangekocht. Met dit gebied voegen we een nieuw stukje stad toe aan Breda. We kiezen hierbij niet voor meer van hetzelfde, maar juist voor een stadsdeel dat complementair is aan de stedelijke milieus die we al hebben. Samen met de stad en experts gaan we in gesprek over de invulling van dit gebied en zoeken we naar antwoorden op uitdagingen als waterretentie en groenontwikkeling.

Ook gaat de komende periode de schop in de grond bij de Nieuwe Mark en zijn we trots dat het Talentencentrum en de Doorstroomvoorziening voor dak- en thuislozen worden opgeleverd.

Wat betekent dit concreet?

WONEN

- We houden vast aan de ambitie om 6000 woningen per bestuursperiode te realiseren. We sluiten zoveel mogelijk aan bij de verdeling volgens de Nationale Woon- en Bouwagenda.
- Tijdelijke woningen kunnen helpen om de woningnood op te lossen. We streven naar een substantiële hoeveelheid tijdelijke woningen in deze periode.

- We moeten versnellen om de woningmarkt betaalbaar te maken. Daarvoor maken we voor de jaren 2022 en 2023 samen € 1 miljoen vrij en in de jaren daarna structureel € 1,5 miljoen per jaar.
- We stellen voor wonen (inclusief woonzorgenheden) en gebiedsontwikkelingen € 14 miljoen beschikbaar.
- Naast huurwoningen realiseren we voldoende koopwoningen en stimuleren we de doorstroom van sociale huur naar koop.
- We gaan actiever werken aan het faciliteren van initiatieven uit de samenleving en geven ruimte aan Collectief Particulier Opdrachtgeverschap, waar mogelijk zonder onnodige tussenkomst van ontwikkelaars.
- We gaan senioren die dat willen, helpen om de stap te maken naar een appartement of patiowoning. Daarnaast hebben we extra aandacht voor de behoefte aan levensloopbestendige woningen, zoals Knarrenhofjes.
- De oude woonvisie dateert van voor de woningcrisis. We ontwikkelen dan ook een nieuwe woonvisie.
- We voeren instrumenten in die helpen om de Bredase woningmarkt betaalbaar te maken. Zo voeren we een opkoopverbod in voor speculanten.
- We passen de doelgroepenverordening aan: starters en lage- en middeninkomens (alleenstaanden en tweeverdieners) staan voor ons op nummer één. We streven ernaar dat jongeren en ouderen zo lang mogelijk in dorpen en wijken kunnen blijven wonen.
- Zowel in ons beleid als met financiële impulsen zetten we in op woningen tot de NHG-grens (nu is die € 355.000). Dit betekent dat we de komende periode minder inzetten op het segment boven de NHG-grens.
- We zoeken deze bestuursperiode naar mogelijkheden om in samenspraak met politie, zorginstellingen en corporaties enkele wooneenheden te realiseren voor Anders Wonen. Dit om voor deze groep een plek te realiseren en om daarmee overlast in onze wijken en dorpen te voorkomen.

GEBIEDSONTWIKKELING

- We ontwikkelen verschillende grote bouwlocaties in onze stad en onze dorpen. De locaties waar we de komende jaren aan denken zijn onder andere Woonakker in Teteringen, de locatie aan de Veenstraat in Bavel, Gasthuisvelden, de Oostflank en CrossMark.
- Meer woningen betekent ook meer mobiliteit en meer gebruik van bestaande voorzieningen. Het niveau van bestaande voorzieningen gaat omhoog en waar nodig voegen we extra voorzieningen toe. We investeren hier fors in.
- We gaan werken aan een actief en strategisch grondbeleid, zodat we minder afhankelijk worden van ontwikkelaars.

2

Kansen- gelijkheid en bestaans- zekerheid

Wat gebeurt er in Breda?

Kansengelijkheid en bestaanszekerheid zijn twee begrippen die we steeds vaker terugzien. Beide zijn de laatste jaren meer onder druk komen te staan. We zien dat een groeiend deel van onze inwoners en ondernemers het steeds lastiger krijgt om rekeningen te betalen. Een groep die elke dag hard werkt voor een inkomen, maar door onder andere de gestegen energieprijzen, oplopende inflatie en ongekend dure huur- en koopwoningen steeds meer op achterstand komt te staan. Dit raakt mensen direct in hun portemonnee.

We zien dat veel Bredanaars werken of op een andere positieve manier een bijdrage leveren aan onze mooie stad en dat steeds minder mensen afhankelijk zijn van een WW- of bijstandsuitkering. Toch zien we dat het niet iedereen lukt om op de arbeidsmarkt te komen. Daarnaast is er een groep die langere tijd niet aan de slag is geweest en een bijstanduitkering heeft. We zien dat de drempel om te gaan werken vanuit een

uitkering te hoog is. Verder constateren we dat het een groot aantal statushouders niet lukt om aan het werk te gaan.

Zelfs met twee inkomens is het door de stijgende lasten soms niet meer mogelijk om rond te komen en we zien dat de groep werkende armen groter wordt. Veel mensen kampen met onoplosbare schulden, waarvan we moeten zorgen dat ze niet verder oplopen. We zien dat armoede vaak van generatie op generatie wordt overgedragen. Door armoede thuis kan niet iedereen de opleiding volgen die gewenst is. Op een lege maag is het lastig leren. We zien dat sommige scholen daarom aan kinderen die thuis niet kunnen ontbijten, een schoolontbijt aanbieden. Dit kan ouders ook helpen, omdat dan een langere werkdag mogelijk is. Dit kan overigens ook weer een inkomensverbetering opleveren.

De afgelopen jaren hebben we een beweging opgestart om mensen in de Sociale Werkvoorziening te integreren in de gemeentelijke organisatie. We zijn enorm trots op deze mensen en vooral ook op de flexibiliteit die zij hebben laten zien bij deze - soms lastige - stap. Binnen de organisatie nemen deze mensen nu een volwaardige plek in en wij zijn dan ook tevreden over dit initiatief.

Hoe gaan we hieraan werken?

VERBETER BRED A EN ONORTHODOXE WIJKAANPAK

De afgelopen jaren zijn we meer wijk- en dorpsgericht gaan werken. Daar gaan we mee door. Voor ons zijn de stad en haar dorpen geen eenheidsworst, we zijn juist trots op de eigen identiteit van elk deel van onze gemeente. Die identiteit koesteren we. Maar tegelijkertijd zien we ook dat sommige gebieden sneller vooruitgaan dan anderen. We willen geen tweedeling in onze stad en via Verbeter Breda maken we ons er dan ook hard voor dat de vooruitgang overal in onze gemeente wordt gevoeld.

Onze onorthodoxe wijkaanpak draait om kansengelijkheid en veiligheid. We bieden iedereen de kans om zich te ontwikkelen en te ontplooiën. Dat betekent dat we in samenwerking met het onderwijs en bedrijfsleven zorgen voor extra stageplaatsen in de wijk, huiswerkbegeleiding in de verschillende wijkaccommodaties en een bibliotheek in de Hoge Vucht.

Het begint bij herkenbaar en benaderbaar zijn. We werken dan ook vanuit de wijk. Ons uitgangspunt is dan ook: gesprekken over de toekomst van een wijk of dorp, voeren we in die wijk of in dat dorp. Soms zal dat zijn via een huiskamer-gesprek, een andere keer weer met een gesprek in het dorpscafé, in het wijkhuis of bij het buurtpunt. We willen dat iedereen de wijkbeheerder en de wijkboa kent. Zij werken vanuit de wijk en zijn op vaste tijden aanspreekbaar in de wijk. We vinden dat het spreken van de Nederlandse taal een vereiste is. We zetten snel in op taalonderwijs. Daarnaast stimuleren we de wijkeconomie. Dat betekent bijvoorbeeld dat we ruimte maken voor kleinschalig ondernemerschap, zoals het omkatten van louche garageboxen naar plekken waar mensen hun eigen onderneming kunnen starten.

Maar bewoners zijn ook zelf aan zet. We zien dat bewoners van Bavel tot aan de Hoge Vucht ook zelf de handschoen oppakken en bezig zijn om hun wijk of dorp te versterken. Dat willen we stimuleren en ondersteunen, bijvoorbeeld met buurtpreventieteams en de buurtvaders. Zij maken het verschil en zijn de oren en ogen van onze wijken en dorpen.

We grijpen ook hard in als mensen willens en wetens het verkeerde pad opgaan. Criminele carrières breken we af en verkeerde rolmodellen pakken we aan. Repressie schuwen we daarbij niet.

Breda is een van de zestien steden die samen met het Rijk werkt aan het Programma Leefbaarheid en Veiligheid. Via dat programma willen we bijdragen aan een leefbare, schone en veilige stad, waar we inzetten op het verkleinen van de kloof. We zien dat de aanpak van Nationaal Programma Rotterdam Zuid werkt en gaan dan ook net als zij aan de slag met school, werk, wonen en veiligheid:

• School en gelijke kansen

We zetten in op het vergroten van onderwijskansen. Zo willen we dat iedereen die het nodig heeft – al dan niet via het onderwijs – huiswerkbegeleiding kan volgen. Bij kansengelijkheid wordt vaak niet direct meer gedacht aan situaties waar vrouwen ongelijk behandeld worden. Hiervoor hebben wij nadrukkelijk wel aandacht.

• Werk en bestaanszekerheid

We zetten in op een afname van het aantal werkende armen en willen intergenerationele armoede doorbreken. Dat doen we onder andere door via het Volkshuisvestingsfonds bij te dragen aan verduurzaming van betaalbare koopwoningen. Dat leidt immers tot lagere energielasten. Tegelijkertijd verbeteren en vergroenen we de openbare ruimte, daardoor worden wijken fijnere en betere plekken om te wonen.

• Wonen

We spreiden verschillende typen woningen over de stad en de dorpen. Daarvoor hebben we de gebiedsprofielen vastgesteld.

• Veiligheid

We zien dat jongeren meer verdienen met drugs wegbrengen dan met vakkenvullen. De 'gouden roltrap' moet dan ook tot stilstand worden gebracht. Daarbij komen we met een persoons- en familiegerichte aanpak, gericht op het traceren en terughalen van crimineel vermogen. We pakken criminaliteit en ondermijning hard aan.

WERK, INKOMEN EN ARMOEDE

Iedereen kan iets, iedereen doet iets. We schrijven niemand af. Wie niet kan, helpen we, maar voor wie wel kan, maar niet wil hebben we geen begrip. We werken volgens het principe high trust, high penalty. In de vorige periode zijn we de tegenprestatie gaan uitvoeren: inwoners met een uitkering gingen met behoud van de uitkering aan de slag. Er zijn positieve verhalen uit voortgekomen, deelnemers hebben weer een doel, voelen zich sociaal betrokken en gewaardeerd. We onderzoeken of we een pilot kunnen starten, zodat uitkeringsgerechtigden voor bepaalde werkzaamheden een echte loonstrook kunnen krijgen. We kijken hierbij naar goede voorbeelden in andere steden zoals Groningen en Den Haag.

We willen graag dat meer mensen gaan werken. Dit is niet altijd even makkelijk. Wij willen nadrukkelijk kijken naar oplossingen zoals het bieden van kinderopvang en zoeken de samenwerking op met het onderwijs, ook voor omscholing en bijscholing.

We gaan breder om met de negatieve financiële ontwikkelingen waarmee Bredanaars te maken krijgen, zoals de hoge energielasten. Dat wil zeggen dat we per onderwerp breder financieel steun willen bieden aan wie dit nodig heeft. Daarnaast willen we het bestaande Schuldhulpverleningsfonds, waarbij de gemeente de schulden opkoopt en de inwoner alleen nog de gemeente als schuldeiser heeft, structureel uitbreiden. Daarmee kunnen we meer Bredanaars helpen die door de huidige economische situatie in de problemen komen. Uiteraard willen we liever niet dat de schulden te ver oplopen. Daarom zetten we naast het uitbreiden van het Schuldhulpverleningsfonds ook in op een brede vroegsignalering, ook via de huisartsen en de verenigingen. Dan zijn we er met de inwoner op tijd bij om samen te werken aan de juiste balans.

Armoede kan een drempel zijn om mee te kunnen doen, die drempel nemen we weg. Zo willen we de armoedeval tegengaan en tegelijkertijd zorgen dat er geen kind buitenspel staat bij sport- of culturele activiteiten. Daarnaast blijven we actief sturen om mensen naar werk te begeleiden. Werk zou de beste manier moeten zijn om uit de armoede te komen.

Ook schulden zijn een drempel om mee te kunnen doen. Die hangen soms als een molensteen om iemands nek. Met het wegnemen van schulden kunnen we mensen activeren om aan de slag te gaan en weer volledig mee te doen in de samenleving. We streven ernaar in onze aanpak doorbraken te forceren, zodat mensen uiteindelijk weer zonder overheidssteun verder kunnen. In gevallen waar dit niet gaat, kijken we naar zo goed mogelijke begeleiding.

We willen een speciaal programma voor statushouders, waarbij we veel meer gaan kijken naar wat er nodig is om aan het werk te gaan: is dat een (intensieve) taal cursus, een opleiding, begeleiding en hulp bij solliciteren of is er sprake van een beperking en is er eerst andere hulp nodig?

We hebben gezien dat de overheid met de toeslagenaffaire veel leed heeft veroorzaakt en het vertrouwen van inwoners in de overheid heeft geschaad. Bouwen aan vertrouwen is dan ook belangrijk. Wij blijven ons ook richting het Rijk actief inzetten om sneller dan nu met passende oplossingen te komen voor deze groep. Wij staan naast deze inwoners.

Wat betekent dit concreet?

VERBETER BREDEN EN ONORTHODOXE WIJKAANPAK

- We gaan door met wijk- en dorpsgericht werken.
- We willen dat er een bibliotheek terugkomt in de Hoge Vucht. Hiervoor maken we € 3 miljoen vrij. € 2 miljoen aan investeringsmiddelen zijn reeds gereserveerd voor Verbeter Breda en we reserveren nu € 1 miljoen extra.
- We maken in 2022 en 2023 bij elkaar € 1,5 miljoen extra vrij voor het versterken van de aanpak Verbeter Breda en vanaf 2024 structureel € 2 miljoen extra.
- We gaan vol gas verder met Verbeter Breda.

WERK, INKOMEN EN ARMOEDE

- De afgelopen jaren hadden we een fors positief financieel resultaat op het gebied van werk en inkomen. Als gevolg daarvan rekenen we de komende jaren met een voordeel van € 3 miljoen, aflopend naar € 0,5 miljoen in 2026.
- We onderzoeken of we een pilot kunnen starten, zodat uitkeringsgerechtigden voor bepaalde werkzaamheden een echte loonstrook kunnen krijgen.
- We maken de komende jaren extra geld vrij voor armoede. In de periode 2022-2026 is dat in totaal € 5,9 miljoen. We zetten daarbij in op een bredere groep en denken aan:
 - Het breder toegankelijk maken van de BredaPas.
 - Een pilot om schoolontbijten mogelijk te maken in overleg met scholen.
 - Uitbreiding van het Schuldhulpverleningsfonds.
 - Meer bewindvoerders in gemeentelijke dienst.
 - Het helpen van inwoners die slachtoffer zijn geworden van de toeslagenaffaire.
 - Het vasthouden aan de huidige percentages voor de minimaregelingen, en kijken welke maatregelen we kunnen nemen om de groep werkende armen het beter te laten krijgen.
- De eigen bijdrage op de bijzondere bijstand kan mensen in problemen brengen en deze schaffen we af.
- Er komt een speciaal programma voor statushouders die nu nog in de bijstand zitten en we kijken naar mogelijkheden hen te helpen de taal te leren spreken.

3

Economie en vestigings- klimaat

Wat gebeurt er in Breda?

De Nederlandse economie is flink in beweging. Hoogtij en forse uitdagingen wisselen elkaar in rap tempo af. Door de coronacrisis kreeg 'Koop Lokaal' ineens een andere betekenis. Nu de samenleving weer open is, heeft er op de arbeidsmarkt een ware aardverschuiving plaatsgevonden, waardoor bepaalde sectoren onder druk staan. Ook de huidige situatie in Oekraïne heeft invloed op onze economie. De stijging van energie- en grondstofprijzen werkt door op de prijs van producten en diensten. En naar verwachting neemt de schaarste aan middelen en menskracht de komende jaren alleen maar toe.

Kunnen werken in Breda is voor ons heel belangrijk. We hebben fantastisch mooie bedrijven die graag willen groeien. Ook hebben we veel inwoners die graag in de buurt willen werken. Tegenwoordig werken we op vele manieren: thuis, op kantoor of op een bedrijfslocatie. We streven naar de beste plek voor onze bedrijven. We zien dat veel terreinen en locaties beschikbaar worden gemaakt voor wonen maar ook dat onze bedrijventerreinen sterk kunnen verbeteren.

De komende jaren staan we voor een cruciale verandering: de transitie van de huidige manier van werken naar de banen van de toekomst. Deze transitie gaat de nodige wrijving opleveren. Tegelijkertijd zijn er veel kansen voor digitalisering. Dat maakt ons werk makkelijker, efficiënter en minder arbeids- en kostenintensief. We moeten dus lokaal nu al nadenken over het Breda van de toekomst.

Hoe gaan we hieraan werken?

ECONOMIE

De afgelopen jaren is de basis gelegd voor een eerlijke en sterke economie. We hebben in Breda prachtige bedrijven die goed zijn voor 110.000 banen. Daar zijn we trots op en dat mag ook worden gezegd. We werken graag samen in de gouden driehoek van ondernemers, onderwijs en overheid. Samen bouwen we bruggen en lossen we problemen op. We blijven werken met accountmanagers voor ondernemers en bedrijven.

Verschillende ondernemers hebben een flinke tik gekregen tijdens de coronacrisis, maar door effectieve maatregelen is veel overleefd. We voorzien dat de naweeën van deze coronacrisis doorklinken in de komende jaren. De grote tekorten op de arbeidsmarkt en de stijgende inkooprijzen hebben in Breda een effect op sectoren als de bouw, de horeca, de zorg, de commerciële dienstverlening en de ICT. Ook verdwijnen de komende jaren banen, mede door digitale en technologische ontwikkelingen. Daarom denken we nu al aan omscholing van medewerkers naar de banen van morgen.

Deltaplan onderwijs en arbeidsmarkt

We maken werk van een deltaplan onderwijs en arbeidsmarkt. Als gemeente werken we samen met het onderwijs en het bedrijfsleven aan een weerbare, veerkrachtige en toekomstbestendige economie. We onderzoeken hoe we vraag en aanbod op de arbeidsmarkt nog beter op het onderwijs kunnen laten aansluiten. Bijvoorbeeld met het opzetten van een energieschool die opleidt en bijschoolt voor een sector waar de komende jaren veel arbeidsplaatsen bij komen. Duurzame banen hebben hierbij de voorkeur. Daarnaast gaan we door met de Aanpak Werkend Leren/Bredaficaten, waarmee jongeren zonder startkwalificatie toch deelcertificaten kunnen halen en daarmee aan de slag kunnen bij werkgevers. Ook kijken we nadrukkelijk naar een programma voor basisscholen om kennis te maken met het lokale bedrijfsleven en met ondernemen. Via social return kunnen we onze samenwerking met het bedrijfsleven verder vormgeven. Soms wordt dit nog als lastig, complex en niet doeltreffend ervaren. Wij zetten het doel voorop en laten social return verleidend werken om mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt of met een beperking duurzaam aan het werk te krijgen.

Meewerkstand blijft

De coronacrisis bracht ons nog dichterbij onze ondernemers. We trokken in deze crisis in veel gevallen samen op in het uitvoeren van maatregelen, maar vooral ook in het kijken naar wat er wel mogelijk was. Deze houding heeft positief

bijgedragen aan onze relatie met onze ondernemers. Nu de crisis voorbij is, laten we deze manier van werken niet meer los. We blijven in die meewerkstand. Denkend vanuit kansen en mogelijkheden, in plaats van voorzichtigheid en verplichtingen.

Horeca en detailhandel

De horeca heeft het zwaar gehad in coronatijd. Door meer online bestellingen heeft de detailhandel het ook moeilijk. Onze horeca en detailhandel zorgen voor een groot deel voor de aantrekkelijkheid van Breda. Niet alleen voor toeristen, maar ook voor een groot deel van de omliggende gemeenten. Voor hun inwoners is Breda de uitvalsbasis om te winkelen, eten, drinken en stappen. Die aantrekkelijkheid willen we hooghouden. We gaan kijken waar we onze terrassen op een groene manier kunnen uitbreiden. Daarnaast verlagen we het precario over de hele breedte met 25%.

Werklocaties

Om op een goede manier het werken te faciliteren, zetten we in eerste instantie in op revitalisering van bestaande bedrijventerreinen en kantorenlocaties. Hiervoor maken we de resterende middelen vanuit de Bredase Investeringsmaatschappij beschikbaar, aangevuld met een extra structurele impuls van € 0,1 miljoen. Dit doen we om actiever dan voorheen bedrijven te helpen om binnen Breda te kunnen groeien. Mede doordat veel bedrijventerreinen de komende jaren verkleuren naar woongebieden, in combinatie met groei van de stad en bedrijven, ontkomen we er niet aan om andere en nieuwe terreinen te ontwikkelen. Deze terreinen helpen ook om ruimte te creëren om te kunnen schuiven. Ons streven is om dit zoveel mogelijk gefaseerd en in co-creatie met de omgeving te doen. Hierbij wegen we nut en noodzaak continu af. We proberen zoveel mogelijk een volgtijdelijkheid aan te brengen in de fysieke realisatie en ontwikkeling van de locaties, waarbij we als eerste kijken naar Steenakker en Frankenthaler. Om vervolgens Rithmeesterpark en de locatie in Bavel te realiseren. Daarbij zien we het groene karakter van Rithmeesterpark als een kracht en een kans om met agrotech aan te sluiten bij ons huidige economische profiel van toegepaste technologie en creativiteit op deze locatie. Dit sluit logisch aan op het reeds bestaande deel van het Rithmeesterpark.

Ook kijken we continu naar eventuele nieuwe passende locaties en gaan niet over tot fysieke realisatie als de noodzaak hiervoor niet aanwezig is. De verschillende voorbereidingen pakken we samen met de omgeving op.

Wij zijn geen voorstander van meer logistieke bedrijven en willen absoluut voorrang geven aan het ondersteunen van groeiende bedrijven uit Breda of de directe regio. Bedrijven die duurzame werkgelegenheid toevoegen voor de Bredanaar en die maatschappelijk verantwoord en duurzaam ondernemen, hebben een streepje voor. Evenals onze lokale mkb'ers en familiebedrijven.

VESTIGINGSKLIMAAT

Verhaal van Breda

In 2016 werd het Verhaal van Breda samen met meer dan 20.000 betrokkenen opgetekend. De drie ambities vertaalden zich naar 'Groen, Gastvrij en Grenzeloos'. Breda Brengt Het Samen, en dat blijven we doen. We zien nog steeds een rol als gemeente om hierin te faciliteren, aan te jagen en te verbinden. We leggen de focus de komende vier jaar op realisatie en we ontwikkelen hiervoor een concreet uitvoeringsplan met bijbehorende programmering. Daarin maken we duidelijk wat we per ambitie gaan doen. Van de beschikbare middelen gaan we € 0,1 miljoen gebruiken voor Breda Marketing.

Breda Marketing en Toerisme-informatiepunt

Met de komst van Breda Marketing hebben we nu een professionele marketingorganisatie die ons verhaal vertelt en het merk Breda verbeeldt. De komende jaren verdient dit extra aandacht en middelen. We zien namelijk om ons heen dat we hiermee het verschil kunnen maken en onze ondernemers en inwoners in de stad en dorpen een dienst kunnen bewijzen. We vinden het belangrijk dat het verhaal zich verder over Breda verspreidt. We verhogen de jaarlijkse subsidie met € 0,5 miljoen. We zullen initiatieven en organisaties uit de stad, wijken en dorpen en cultuurmakers actief betrekken om het verhaal nog breder naar buiten te brengen. Tegelijkertijd zien we dat Breda een populaire stad is om te bezoeken. We verhogen de toeristenbelasting licht om zo meer en beter te investeren in onze inwoners en ondernemers.

Daarnaast is er veel vraag naar een fysiek punt in de binnenstad waar toeristen terecht kunnen voor informatie over Breda en de programmering voor bezoekers en bewoners. Deze opdracht ligt primair bij Breda Marketing. We stellen € 0,1 miljoen per jaar beschikbaar om een fysiek punt te kunnen realiseren dat past bij de huidige tijdgeest van beleven en ontmoeten.

Internationalisering

Internationaal timmert Breda hard aan de weg. We worden op veel fronten gezien als voorbeeld voor andere steden. Onze samenwerkingsverbanden gaan ook steeds vaker de landgrenzen over. Dit zorgt voor nieuwe handelsrelaties en kansen voor onze ondernemers. Onze focus ligt de komende jaren op Europa waarbij we kijken naar steden die iets gemeen hebben met Breda. Bijzondere aandacht gaat hierbij uit naar België en de rol van Breda als poort naar Vlaanderen.

Als uitgangspunt nemen we leren en innoveren. Alle bestaande stedenbanden die in deze periode aflopen, houden we opnieuw tegen het licht. We kijken hierbij ook naar gemeenschappelijkheid met Breda en zijn normen en waarden.

Wat betekent dit concreet?

ECONOMIE

- We ontwikkelen een deltaplan onderwijs en arbeidsmarkt, ons actieplan om klaar te zijn voor de banen van de toekomst. Dat doen we samen met het bedrijfsleven en het onderwijs.
- We houden vast aan de meewerkstand, die ons en onze ondernemers in de coronacrisis goed is bevallen.
- We verruimen onze terrassen en hebben hierbij aandacht voor extra groen.
- We verlagen het precario over de hele breedte met 25%.
- We zetten de resterende middelen van de Bredase Investeringsmaatschappij in voor de revitalisering van bedrijventerreinen, aangevuld met een extra structurele impuls van € 0,1 miljoen per jaar.

VESTIGINGSKLIMAAT

- We blijven faciliteren in het realiseren van de ambities uit het Verhaal van Breda. De realisatie van Groen, Gastvrij en Grenzeloos, daar ligt onze focus. We komen met een uitvoeringsplan en concrete programmering.
- Breda Marketing krijgt structureel € 0,5 miljoen extra per jaar. Daarnaast krijgt Breda Marketing de opdracht om een eigentijds toeristeninformatiepunt fysiek terug te brengen naar de binnenstad. Hiervoor stellen we separaat € 0,1 miljoen per jaar beschikbaar.
- Breda Marketing verbindt zich aan lokale organisaties en initiatieven om het Verhaal van Breda breder uit te dragen.
- We verhogen de toeristenbelasting.
- Onze internationale focus ligt de komende jaren in Europa. Leren en innoveren zijn onze twee uitgangspunten. Alle bestaande stedenbanden die in deze periode aflopen, houden we opnieuw tegen het licht.
- We blijven inzetten op het verder versterken van de sector toegepaste technologie en creativiteit. Samen met andere overheden en onze partners uit het bedrijfsleven en het onderwijs werken we verder aan een krachtig ecosysteem dat nieuwe bedrijven aantrekt.
- Door de coronacrisis hebben we gezien hoe belangrijk het is om lokaal over de juiste middelen te beschikken. Daarom verkennen de we de komende tijd de mogelijkheden van reshoring.

4

Mobiliteit en bereik- baarheid

Wat gebeurt er in Breda?

Onze wijken en dorpen moeten bereikbaar en veilig zijn. Of je nu de auto, de fiets, het ov of de benenwagen gebruikt, iedereen wil zich snel en op het gewenste moment verplaatsen op de manier die daarvoor het meest passend is.

We zien een toenemend aantal verplaatsingen en met de komst van grote aantallen nieuwe woningen zal de druk alleen maar groter worden. Verkeersveiligheid in wijken en dorpen en rondom scholen moet beter.

Hoe gaan we hieraan werken?

MOBILITEIT

In de komende jaren gaan we de eerder vastgestelde mobiliteitsvisie uitvoeren. Daarbij moeten we fors investeren in ons bestaande wegennet voor zowel de auto als de fiets en gaan we ook veel investeren in alternatieven. Ook het openbaar vervoer en nieuwe deelmobiliteitsconcepten zoals de e-scooter krijgen aandacht.

Auto

Om Breda bereikbaar te houden, zeker gezien het aantal nieuwe woningen dat de komende jaren wordt gerealiseerd, investeren we fors in onze wegen. We kijken naar mogelijkheden om bij wegen die regelmatig vastlopen de doorstroom te verbeteren. Dat doen we bijvoorbeeld door extra rijbanen toe te voegen. Daarnaast hebben we aandacht voor robuuste maatregelen om overlast tegen te gaan. We storten hiervoor de komende vier jaar bovendien € 4 miljoen in het infrastructuurfonds. Zo maken we deze aanpassingen ook daadwerkelijk mogelijk.

Fiets

Als we willen dat meer mensen de fiets pakken dan moeten we ook zorgen dat de faciliteiten op orde zijn. Daarom willen we meer en betere fietspaden realiseren. We investeren meer in snelfietspaden en er moeten veel meer mogelijkheden komen om de fiets te kunnen stallen in het centrum en de inloopstraten. We zetten daarbij in eerste instantie in op het versterken van de route naar Breda-Noord (fietsverbinding centrum – Haagse Beemden) en het aanpakken van het slechte wegdek op sommige routes naar de randgemeenten.

Voor zowel wegen als fietspaden maken we binnen de investeringsmiddelen in totaal € 9 miljoen vrij.

Openbaar vervoer

Ook het openbaar vervoer willen we uitnodigender maken. In de nieuwe concessie van het busvervoer door de provincie zetten wij in op meer vraaggestuurd busvervoer. We gaan het gesprek aan met de provincie om bedrijventerreinen beter te ontsluiten met busvervoer, want alleen bij een betere ov-bereikbaarheid is de verwachting dat mensen de auto laten staan. Ook eisen wij van de provincie dat ze zero-emissieopenbaarvervoer organiseren. In andere delen van Brabant rijden al jaren zero-emissiebussen. Dit moet ook in Breda het vertrekpunt zijn. We blijven ons ook inzetten voor een snelle en frequente busverbinding tussen Breda en Utrecht. Tot slot zorgen we dat onze dorpen bereikbaar blijven. We vragen de provincie dat te faciliteren.

Trein

Breda heeft met het nieuwe station en haar centrale ligging een unieke plek in Nederland. De directe verbinding naar

Antwerpen/Brussel en Amsterdam via de hogesnelheidstrein is essentieel. De verbindingen naar de Randstad en de rest van Brabant zijn niet overal optimaal. Ook de verbinding naar Duitsland kan veel beter. We blijven lobbyen bij het Rijk om een goede treinverbinding naar Duitsland via Eindhoven. Daarnaast zetten we in op extra treinen van en naar de Randstad en in onze regio (West-Brabant en Zeeland).

Deelmobiliteit

We zien deelmobiliteit zoals de deelscooters als een mooie manier om de druk op onze wegen te verminderen. Daarbij gaan we in gesprek met de bedrijven om de overlast zo veel mogelijk te beperken. We zorgen dat onze inwoners met deelscooters overal in de gemeente kunnen komen. Ook op plaatsten waar dat nu lastig is, zoals bijvoorbeeld in Ulvenhout en Breda-Noord.

BEREIKBAARHEID

Noordelijke rondweg

Voor de noordelijke rondweg is de afgelopen jaren een bedrag van € 26 miljoen gereserveerd. De noordelijke rondweg is cruciaal voor veel gebieden in Breda en de dorpen Teteringen en Prinsenbeek. Daarom zetten we de eerder besproken verkenning samen met het Rijk voort. Als gemeente kunnen wij dit financieel niet alleen, we hebben hiervoor provincie en Rijk nodig. Door te investeren in de noordelijke rondweg kunnen de noord- en zuidkant van Breda letterlijk beter worden verbonden. Verder betekent het dat fietsers zonder te hoeven wachten het hele traject kunnen doorfietsen. Om ook deze periode weer een goede stap te zetten in een substantiële verbetering van de noordelijke rondweg laten wij de reservering gedurende deze periode doorgroeien naar € 40 miljoen.

Bavel, Prinsenbeek, Teteringen en Ulvenhout

Om grote aantallen nieuwe woningen mogelijk te maken in Bavel, Prinsenbeek en Teteringen is het noodzakelijk om de infrastructuur op orde te brengen en de bestaande mobiliteitsproblemen in deze dorpen op te lossen. Nieuwe ontwikkelingen, zoals Beeks Buiten of Woonakker, kunnen alleen worden gerealiseerd als de mobiliteitsproblemen zijn opgelost.

In Bavel en Ulvenhout wordt gesproken over de verbreding van de A58. Dit is noodzakelijk om binnenstedelijk verkeer te verlichten om de snelweg te nemen. Echter, er is op dit moment geluidshinder. Wij blijven het gesprek met het Rijk voeren over de verbreding en het terugbrengen van de geluidsoverlast en het terugdringen van fijnstof. Voor de belangrijkste plekken langs de grote uitvalswegen vragen we bewoners mee te helpen met monitoren. We kijken of er kortetermijnoplossingen zijn om hinder en overlast te verminderen.

Verkeersveiligheid

Verkeersveiligheid heeft onze prioriteit. Daarom richten we onze straten en wijken veilig in, in het bijzonder in de buurt van scholen en sportclubs. Dat doen we in samenwerking met politie, ouders en buurtbewoners. Daarom sparen we ieder

jaar om maatregelen te kunnen nemen die de verkeersveiligheid verbeteren. Hiervoor reserveren we extra middelen waarbij we samen met scholen gaan kijken naar passende maatregelen.

Parkeren

We willen dat mensen makkelijk en betaalbaar kunnen parkeren in en rondom ons centrum. Inwoners moeten kunnen parkeren op de best passende plek. We gaan mensen meer verleiden om gebruik te maken van parkeergarages en parkeervelden in plaats van te parkeren op straat. Zo zorgen we ervoor dat er mee ruimte komt voor groen in de binnenstad. De inloopstraten zijn hier een uitzondering op. Om het gebruik van parkeergarages en parkeervelden aantrekkelijk te maken, verlagen we hiervoor de parkeertarieven substantieel. Sommige straten hebben veel winkels waar klanten en gasten snel even iets ophalen. Hier breiden wij het eerste gratis kwartier parkeren uit naar een eerste halfuur om de bezoekers en ondernemers extra comfort te geven. Daarnaast vinden we dat de Concordiagarage naar het gebied moet worden vernoemd waar het in ligt, namelijk Oranje Zuid. We kijken ook hoe we deze garage beter schoon, heel en veilig kunnen maken.

We vinden het belangrijk dat onze inwoners zo dicht mogelijk bij huis kunnen parkeren. Daarom ontkomen we soms niet aan het invoeren van gereguleerd betaald parkeren. We ronden de invoering af van het betaald parkeren in de schil rondom het centrum, om een waterbedeffect te voorkomen. We bekijken samen met inwoners hoe we dit gaan invoeren. Daarbij maken we voor alle bewoners de eerste parkeervergunning gratis en verdubbelen het aantal uren van de bezoekersregeling, zodat bewoners goedkoop bezoek kunnen krijgen. De tweede parkeervergunning blijft hetzelfde tarief, de derde vergunning en verder wordt duurder. Verder kijken we of we op drukke plaatsen extra parkeerplekken kunnen toevoegen. Door de jaren heen zijn veel kleine verschillen ontstaan tussen tarieven in verschillende zones. Hierdoor is de kans op een onbedoelde boete groot. We gaan deze verschillen zo veel mogelijk terugbrengen.

Wat betekent dit concreet?

MOBILITEIT

- We storten deze vier jaar € 4 miljoen in het infrastructuurfonds om infrastructurele projecten te bekostigen.
- We investeren de komende vier jaar flink in het aanleggen en verbeteren van wegen en fietspaden en reserveren hiervoor € 9 miljoen.
- We onderzoeken de mogelijkheden voor een extra plek in het centrum om fietsen beveiligd te parkeren.
- Fietsenstallingen in de binnenstad blijven gratis.
- Het aantal fietsnietjes in en rondom het centrum en bij NAC wordt fors verhoogd.

- We realiseren meer en veilige (snel)fietsroutes, zoals vanuit de Haagse Beemden naar het centrum.
- We vragen de provincie en het Rijk om onze stad en onze dorpen ook per openbaar vervoer beter bereikbaar te maken.
- We spannen ons in om te zorgen dat wijken, dorpen en bedrijventerreinen met deelscooters bereikbaar zijn.

BEREIKBAARHEID

- De komende periode blijven we middelen reserveren voor cofinanciering voor de noordelijke rondweg, zodat aan het einde van deze periode in totaal € 40 miljoen beschikbaar is.
- We zetten in deze periode € 2,8 miljoen in om de verkeersveiligheid te vergroten rondom scholen, in de wijken en dorpen.
- We streven naar zoveel mogelijk 30km-straten. We kijken daarbij wel naar de functie van de weg en beschikbare middelen voor herinrichting.
- We zorgen voor een veilige toegang tot scholen, met veilige wandel- en fietsroutes. Ook kijken we naar voldoende kiss-and-ride-parkeerplekken om kinderen veilig naar school te brengen.
- We richten een online meldpunt op, waar inwoners onveilige verkeerssituaties op een laagdrempelige manier kunnen melden, bijvoorbeeld zoals nu in de BuitenBeter app.
- Hard en onverantwoord door woonwijken, het centrum en natuurgebieden rijden, pakken we keihard aan door strenger te controleren of te beboeten. Dit doen we ook bij geluidsoverlast.
- We maken de Molenstraat en Sint Annastraat autovrij en creëren een kiss-and-ride bij de Oude Vest. Ondernemers, bewoners en andere gebruikers behouden toegang tot hun eigen terrein.
- We maken een plan van aanpak tegen overlast van laden en lossen in de binnenstad.
- We verlagen de parkeertarieven in de parkeergarages en op parkeervelden substantieel en stellen hiervoor € 0,7 miljoen per jaar beschikbaar.
- We breiden het gratis kwartiertje parkeren uit naar een half uur.
- Op plekken waar de parkeerdruk hoog is, kijken we naar mogelijkheden om het aantal parkeerplaatsen uit te breiden.
- We harmoniseren de zones voor betaald parkeren zoveel mogelijk.
- De eerste parkeervergunning wordt gratis. De tweede parkeervergunning blijft hetzelfde tarief. Vanaf de derde vergunning stijgt het tarief.
- We breiden de bezoekersregeling uit van 40 naar 80 uur.
- We ronden de invoering af van het betaald parkeren in de schil rondom het centrum. Daarbij bekijken we in overleg met de buurt of het mogelijk is om dit slechts in een deel van de wijk in te voeren.

5

Gezondheid,
maatschap-
pelijke onder-
steuning en
samenleving

Wat gebeurt er in Breda?

Mantelzorg, vrijwilligerswerk en maatschappelijke ondersteuning voorzien in de eerste zorgbehoefte van onze inwoners, houden de toegang tot zorg laagdrempelig en zijn toegankelijk en snel inzetbaar. Ze vormen de ruggengraat van onze samenleving. Maar mede door demografische ontwikkelingen, krapte op de arbeidsmarkt en het verplichte abonnementstarief komen ze steeds verder onder druk te staan.

De vergrijzing zet de komende jaren verder door en ook leven we gemiddeld steeds langer. Naar schatting moet straks een op de vier Nederlanders in de zorg werkzaam zijn om aan de vraag te kunnen voldoen. Nog los van de krapte op de arbeidsmarkt, is dat niet realistisch noch wenselijk.

We zien dat er een forse druk op de beschikbare middelen ligt. Daarom zal het zorglandschap de komende jaren moeten

veranderen door te innoveren en digitaliseren. Naast innovatie in de zorg, zien we ook kansen door te blijven inzetten op de kracht van mantelzorgers. Zij zijn van onschatbare waarde. Daarnaast zien we kansen om onnodige zorg te voorkomen, want voorkomen is beter dan genezen. Dat doen we door onze inwoners te stimuleren en te verleiden tot een gezond(ere) levensstijl, waarbij goede voeding, voldoende bewegen, sporten en rookvrij opgroeien centraal staan. Preventie wordt de komende jaren belangrijker dan alleen het plakken van pleisters.

Verschillen tussen mensen dragen bij aan diversiteit. Inclusie houdt het bewust insluiten van achtergestelde groepen in. Maar ook het zoeken van verbinding met andersdenkenden. Insluiten van achtergestelde groepen betekent dus het niet uitsluiten van andersdenkenden. We zien dat onze gemeente in alle opzichten divers is. Diversiteit draagt bij aan de creativiteit en innovatie van de gemeente en zorgt ervoor dat verschillende mogelijkheden naar voren worden gebracht.

Hoe gaan we hieraan werken?

GEZONDHEID EN MAATSCHAPPELIJKE ONDERSTEUNING

De komende periode benaderen we gezondheid en zorg vanuit een positieve gedachte. We zetten in op voorkomen van zorg en hebben extra aandacht voor onze ouderen. Waar er zorg nodig is, zetten we in op maatwerk.

Voor de komende periode zien we op dit gebied vier belangrijke uitgangspunten:

- **Preventie**

Het stimuleren van en het verleiden tot een gezonde levensstijl.

- **Ondersteuning**

Hulp voor mensen die dit het hardst nodig hebben.

- **Professionele zorg**

Uitgaan van de kwaliteiten van onze inwoners en maatwerk leveren waar professionele zorg nodig is.

- **Zorgvoorzieningen**

Beschikken over voldoende en de juiste zorgvoorzieningen.

In de uitwerking van deze uitgangspunten zoeken we nadrukkelijk de samenwerking op met de gemeenteraad. Daarnaast zijn er een paar zaken die we de komende tijd extra aandacht gaan geven. Deze lichten we verderop toe.

UITGANGSPUNTEN

Preventie: het stimuleren van en het verleiden tot een gezonde levensstijl

Het voorkomen van zorg krijgt steeds meer voet aan de grond. Dat is niet alleen nodig omdat de zorgkosten ieder jaar flink toenemen, maar ook omdat tal van onderzoeken uitwijzen dat gezonde inwoners gelukkiger zijn, beter presteren op school of op het werk en voelen dat ze meedoen met de maatschappij. Er is de afgelopen jaren op verschillende fronten, zowel landelijk als lokaal geëxperimenteerd met het voeren van preventief gezondheidsbeleid. De komende periode gaan we deze ervaringen vertalen naar een regulier aanbod en kijken we waar we dit kunnen verbreden of intensiveren.

We focussen daarbij op het verleiden tot een gezond leven en faciliteren dat. We gaan niet betuttelen maar dagen mensen wel uit.

Om dit handen en voeten te geven, werken we dit plan verder uit in een gezondheidsvisie. Met aandacht voor verandering van levensstijl, een gezonde en duurzame leef- en voedselomgeving en bewegen en sporten. We gaan op het gebied van preventie het gesprek aan met scholen, sportclubs en het verenigingsleven. Daarom investeren we structureel € 0,2 miljoen extra in vroegsignalering en het bevorderen van een gezond leven.

Een belangrijk onderdeel van deze gezondheidsvisie is het voorkomen en terugdringen van overgewicht bij jong en oud. We kijken naar de mogelijkheden van een programma rondom een gezonde levensstijl. We zoeken hiervoor aansluiting bij landelijke programma's en kenniscentra als het JOGG (jongeren op gezond gewicht) en het voedingscentrum. Ook in ons lokaal aanbod gaan we een gezonde en duurzame voedselomgeving stimuleren. We verbieden de 'vette hap' niet, maar gaan wel kijken naar meer alternatieven. We willen een gezond leven makkelijker en aantrekkelijker maken.

Ondersteuning: hulp voor mensen die dit het hardst nodig hebben

Als gemeente hebben we de afgelopen jaren steeds meer grip gekregen op onze maatschappelijke ondersteuning. Dat komt hoofdzakelijk door onze integrale aanpak en het werken met een centraal punt waar we vraag en aanbod aan elkaar koppelen. Dit werkt, want vaak is er bij mensen achter de voordeur meer aan de hand waardoor er zorg nodig is. Denk bijvoorbeeld aan armoede of schulden, huiselijk geweld of een verslaving. De komende jaren gaan we door met het bewegen naar de voorkant. We gaan efficiënter werken door meer in te zetten op de vraag achter de zorgvraag.

We zien dat de toenemende vraag en het beperkte aanbod aan personeel zorgen voor extra druk op ons zorgsysteem. Daarnaast zijn ook de tarieven over de hele breedte gestegen. Mede door de inflatie zal dit voorlopig nog niet veranderen. We willen dat onze dienstverlening kan blijven functioneren, zoals onze inwoners dat van ons gewend zijn. Tegelijkertijd willen we de markt blijven uitdagen om met verrassende, efficiënte en slimme zorgoplossingen te komen. We stellen hiervoor in de eerste drie jaar € 4 miljoen en in 2026 € 3,5 miljoen extra beschikbaar. Dit geeft ons meer ruimte om onze dienstverlening en bijbehorende uitgaven op orde te houden en tegelijkertijd de autonome groei op te vangen. Maar dit betekent niet dat we geen keuzes moeten maken. Dit doen we integraal, door middel van samenwerkingen over de

ketens heen. We willen namelijk geen ‘budgettendiscussie’, maar we willen onze inwoners zo goed mogelijk helpen met passende ondersteuning die ook echt nodig is.

Huishoudelijke hulp wordt vanuit de Wet maatschappelijke ondersteuning nu voor iedereen aangeboden voor dezelfde prijs, het abonnementstarief. We vinden dat deze ondersteuning alleen bedoeld is voor mensen die dit niet zelf kunnen betalen. Het Rijk zal naar verwachting in 2025 een streep zetten door deze wetgeving. Dit vinden wij lang duren. Om de zorg betaalbaar te houden zullen we onorthodoxe maatregelen niet schuwen, zodat de hulp terecht komt bij inwoners die het echt nodig hebben.

Professionele zorg: uitgaan van de kwaliteiten van onze inwoners en maatwerk leveren waar professionele zorg nodig is

Wat voor ons vooropstaat is dat iedereen die in Breda zorg nodig heeft, ook de juiste zorg krijgt. We gaan hierbij uit van de kwaliteiten van onze inwoners. We kijken vooral naar wat iemand nog wel zelf kan of waarbij familie kan ondersteunen. We zien dat onze inwoners vaak al met eenvoudige oplossingen of simpele aanpassingen geholpen zijn. De meeste mensen kunnen hierdoor zelfstandig blijven wonen op de plek waar ze zich het prettigst voelen, thuis. Waar kleine aanpassingen niet helpen, zetten we professionele ondersteuning in en rond het huis in. Deze zorg is altijd maatwerk, want zo leveren we de juiste en passende zorg.

In sommige situaties is met de Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo) het maximale bereikt. Dit is vaak een harde boodschap want iedereen die iets mankeert, wil het liefst weer terug naar een normale situatie. We gaan hier de komende tijd met deze inwoners over praten om te kijken of doorstroom naar de Wlz (Wet langdurige zorg) nodig is. Dit is vaak een lastig gesprek, maar we zien dat we hiermee uiteindelijk wel meer rust in het leven van onze cliënt brengen. In deze gesprekken staat het belang van de betreffende inwoners voorop.

Zorgvoorzieningen: beschikken over voldoende en de juiste zorgvoorzieningen

Het verlenen van de juiste zorg gaat hand in hand met het beschikken over de juiste zorgvoorzieningen. We willen zoveel mogelijk zorgvoorzieningen op maat. Dit is niet alleen belangrijk voor onze dienstverlening aan onze inwoners, maar dringt ook onnodige zorgkosten terug. Gemiddeld geven we € 2 miljoen per jaar uit aan Wmo-woonvoorzieningen voor mensen die onder begeleiding ook zelfstandig zouden kunnen wonen. Deze vormen van zorg zijn vaak erg kostbaar en sluiten niet aan bij de zorgbehoefte. Het aanbod van geschikte

zorgwoningen is in de laatste jaren steeds verder onder druk komen te staan. Met de huidige krapte op de woningmarkt vraagt dit om een andere aanpak. Daarom hebben we voor dit probleem extra middelen bestemd. Hiermee willen we onder andere aanleunwoningen en zorghofjes realiseren om op termijn structureel geld te besparen.

Naast deze vier uitgangspunten is er een aantal zaken die we willen accentueren.

ACCENTEN

Senioren

Met Breda Senior zijn de eerste stappen gezet om beter in te spelen op de behoefte van onze senioren en om hun kennis en kunde te benutten. Onze senioren vervullen een belangrijke rol in onze maatschappij. Ze passen op hun kleinkinderen, doen vaak vrijwilligerswerk en zijn actief in het verenigingsleven. De komende periode werken we onze visie verder uit in een gestructureerd programma en uitvoeringsplan, waarmee we ons voorbereiden op de toenemende vergrijzingsgolf. We continueren daarom Breda Senior.

Mantelzorgers

Zonder mantelzorgers zakt ons zorgstelsel vandaag nog in elkaar. Breda is dan ook erg trots op haar mantelzorgers. Maar die trots mogen de mantelzorgers ook wel meer gaan voelen. We behouden de middelen voor mantelzorg. Daarnaast geeft de impuls van € 0,05 miljoen per jaar ons extra mogelijkheden om onze mantelzorgers meer aandacht te geven en te waarderen. Ook gaan we actiever communiceren over de mogelijkheden voor respijtzorg, want we zien dat deze faciliteiten nog onvoldoende worden benut.

SAMENLEVING

Diversiteit en inclusie

Wij streven in Breda naar inclusie en diversiteit en nemen daar als gemeente ook zelf onze verantwoordelijkheid voor. Het draait hierbij niet alleen om verschillen in culturele achtergronden, maar ook om verschillen in generaties, verschillen tussen mensen met en zonder beperking, verschillen in genderidentiteit en verschillen in seksuele oriëntatie. Daarbij proberen wij zonder waardeoordeel een brug te slaan. Wij benoemen onacceptabel en overlastgevend gedrag. Ons streven is dat door inclusie een Breda ontstaat, waarin iedereen kan meedoen en zich thuis voelt.

Het is noodzakelijk dat de gemeente deze diversiteit ook weerspiegelt. We maken daarom een wethouder verantwoordelijk voor diversiteit en inclusie. Samen met inwoners, ondernemers, scholen, het maatschappelijk middenveld, verenigingen en sportorganisaties gaan we consequent het gesprek aan over jezelf kunnen zijn. We ondersteunen hen daar actief in.

Discriminatie vinden we onacceptabel en tolereren we niet. Hier treden we hard tegen op. Ook straatintimidatie accepteren we niet.

Vrijwilligers

Vrijwilligers vormen een belangrijke groep die in de coulissen van onze samenleving een zeer prominente rol vervult. Ze zijn de olie van onze verenigingen en dragen vanuit intrinsieke motivatie bij aan prachtige initiatieven en evenementen. Hiermee dragen ze in belangrijke mate bij aan de leefbaarheid van onze wijken en dorpen. We gaan deze groep beter ondersteunen, ontzorgen en op passende wijze waarderen, zodat ze nu en in de toekomst blijvend kunnen bijdragen aan de samenleving.

We zien dat vrijwilligers te vaak tegen onnodige regels aanlopen die het 'vrijwilligen' niet faciliteren, maar juist moeilijker maken. Dat gaan we omdraaien. 'Een natje en een droogje' tijdens het vrijwilligerswerk wordt geen uitzondering meer, maar regel. We passen de subsidieverordening aan en hebben daarbij specifiek aandacht voor het zo goed mogelijk faciliteren van deze groep. We onderzoeken ook of en in hoeverre we vrijwilligers extra kunnen ondersteunen als ze een evenement organiseren.

Veteranen

De oorlog in Oekraïne bevestigt op een pijnlijke manier de waarde van onze verworven vrijheden. Die vrijheden hebben we mede te danken aan de mensen die voor ons in de frontlinie hebben gestaan, tijdens de Tweede Wereldoorlog, maar ook aan de mensen die er nu staan. Onze veteranen verdienen de komende periode extra aandacht. We gaan op zoek naar mogelijkheden om hen beter te ondersteunen door het opstellen van Bredaas veteranenbeleid. Daarbij faciliteren we ontmoetingen met lotgenoten en de samenleving.

Statushouders

Statushouders zijn gevluchte mensen, meestal uit onveilige landen, die in Nederland mogen blijven. Als Breda lopen wij niet weg voor onze verantwoordelijkheid. Wel vinden we het belangrijk om samen met het Rijk te kijken hoe de verdeling over het land gedaan wordt, omdat de schaarste op de

huizenmarkt niet overal hetzelfde is. In Breda merken we dat de spanning op de woningmarkt zo groot is dat we actief andere gemeenten die weglopen voor hun verantwoordelijkheid aanspreken. Daarnaast vinden we het belangrijk dat een statushouder zo snel mogelijk naar vermogen mee kan doen. Wij spreken de statushouder hier op aan en ondersteunen hierbij. Daarom komt er een speciaal programma voor statushouders die nu nog in de bijstand zitten en gaan we naar mogelijkheden kijken om statushouders extra te helpen de taal te leren spreken.

Het is onstuimig in de wereld en we zien dat er veel vluchtelingen zijn voor oorlog, geweld en uitsluiting. Vanzelfsprekend zijn asielprocedures en opvang van asielzoekers een rijksopgave. We zien dat het Rijk steeds vaker een beroep doet op gemeenten. Wij kijken daar niet voor weg en kijken naar ruimte voor opvang, maar bepalen wel voorwaarden aan een vraag, waarbij er geen ruimte is voor asielzoekers die geen perspectief hebben in Nederland. Dit om te voorkomen dat de solidariteit voor de opvang van vluchtelingen daalt.

De opvang van ongedocumenteerden zetten we door totdat de Landelijke Vreemdelingenvoorzieningen is geregeld. De verwachting is dat deze bestuursperiode gaat zijn.

Wat betekent dit concreet?

RONDOM DE UITGANGSPUNTEN

- De komende periode gaan we samen met alle betrokken partijen, waaronder cliënten, instellingen en professionals, handen en voeten geven aan onze uitgangspunten.
- We zetten in op het stimuleren van en verleiden tot een gezonde levensstijl. Hiervoor stellen we een gezondheidsvisie op, waarin we experimenten omzetten naar een concreet levensstijlprogramma.
- In deze visie hebben we extra aandacht voor het voorkomen en terugdringen van overgewicht bij jong en oud.
- We investeren extra in vroegsignalering en het bevorderen van een gezonde levensstijl. Hiervoor trekken we de komende jaren € 0,2 miljoen extra per jaar uit.
- We kijken naar mogelijkheden om nog meer te bewegen

naar de voorkant en gaan efficiënter werken door in te zetten op de vraag achter de zorgvraag. Ondersteuning is en blijft beschikbaar voor wie dit nodig heeft. Om de toenemende druk op ons zorgstelsel te dempen en de autonome groei voor de komende jaren op te vangen, stellen we voor maatschappelijke ondersteuning de eerste drie jaar € 4 miljoen extra beschikbaar. In 2025 wordt dit € 3,5 miljoen en nemen we dit structureel op.

- Huishoudelijke hulp is alleen bedoeld voor mensen die het zelf niet kunnen betalen. Onorthodoxe maatregelen om nieuwe aanvragen te beperken en de huidige vraag terug te dringen schuwen we niet.
- Voor ons is het helder: het Rijk moet het abonnementstarief zo snel mogelijk afschaffen. Eerder dan 2025. We gaan het gesprek hierover niet uit de weg.
- Bij het leveren van professionele zorg gaan we uit van de kwaliteiten van onze inwoners en leveren we maatwerk.
- We gaan het goede gesprek aan met cliënten waarvan we zien dat maatschappelijke ondersteuning kan worden omgezet naar langdurige zorg. Hierbij staat het belang van de betreffende cliënten voorop.
- We willen in Breda beschikken over de juiste zorgvoorzieningen. Dit voorkomt onnodige zorgkosten en zorgt dat ons aanbod beter aansluit bij de behoefte. Om vraag en aanbod met elkaar in evenwicht te brengen, realiseren we extra woon-zorgvoorzieningen. Hiervoor reserveren we eenmalig € 0,25 miljoen.

RANDOM DE ACCENTEN

- Om ons voor te bereiden op de toenemende vergrijzing, gaan we in gesprek met onze senioren. Dit doen we onder de vlag van Breda Senior, met als resultaat een concreet programma en uitvoeringsplan. We stellen hiervoor € 0,1 miljoen beschikbaar voor de jaren 2023-2025.
- We zijn trots op onze mantelzorgers. Die trots mogen ze van ons ook meer gaan voelen. De middelen voor mantelzorg blijven. Daarnaast reserveren we per jaar € 0,05 miljoen extra voor waardering van onze mantelzorgers.
- We gaan actiever communiceren over de mogelijkheden voor respijtzorg.

Diversiteit en inclusie

- We hebben een portefeuille diversiteit en inclusie, maar vinden dit een taak voor ons voltallige college.
- We brengen diversiteitsprojecten beter tot elkaar samen.
- We staan pal voor de rechten en positie van de LHBTIQ+’ers in Breda.

- We treden hard op tegen discriminatie en straatintimidatie.
- We maken onze eigen organisatie diverser en inclusiever.
- Meedoen naar vermogen vinden we belangrijk. Wij spreken iedereen hierop aan en ondersteunen daarbij.

Vrijwilligers

- We vereenvoudigen en verkorten daar waar mogelijk en nodig het administratieve proces om een subsidie of een vergunning aan te vragen.
- We bieden verenigingen en vrijwilligersorganisaties de mogelijkheid om middelen doelgericht en realistisch te reserveren, zonder dat deze reservering invloed heeft op de subsidieaanvraag.
- We maken ruimte in de subsidieregels voor verenigingen en vrijwilligersorganisaties om vrijwilligers te waarderen en te bedanken voor hun inzet, naar redelijkheid en billijkheid.
- Verenigingen hebben onderdak nodig en ruimte voor opslag van materialen voor gedeeld gebruik. We verkennen daarom samen met de gemeenschap wat er nodig is om verenigingsloodsen te realiseren in wijken en dorpen.
- We gaan onderzoeken of we, afhankelijk van de landelijke mogelijkheden, verenigingsgebouwen OZB-vrij kunnen krijgen.
- Door mensen net voor hun pensioengerechtigde leeftijd te benaderen voor vrijwilligerswerk, worden meer senioren actief voor hun wijk, dorp of buurt. Hier zetten we de komende jaren dan ook op in.
- We onderzoeken of en in hoeverre we vrijwilligers extra kunnen ondersteunen als ze een evenement organiseren.

Veteranen

- We zijn onze veteranen dankbaar voor onze verworven vrijheden en faciliteren hen bij het ontmoeten van lotgenoten.
- Komende periode maken we Bredaas veteranenbeleid om veteranen beter te ondersteunen.

6

Jeugd,
jongeren en
onderwijs

Wat gebeurt er in Breda?

Onze Bredase kinderen zijn misschien wel ons meest waardevolle bezit. De jeugd en jongeren die hier spelen, leren, opgroeien en zichzelf ontwikkelen moeten we blijven koesteren. Dat vraagt om een samenleving waarin ze zich kunnen ontplooiën tot wie ze kunnen en willen zijn. Met daarin de ruimte om individueel en collectief hun bijdragen te leveren aan onze maatschappij. Ze zijn de toekomst van Breda. En wij, de ouders, de opvoeders, de onderwijzers en de overheid zijn er om ze zo goed mogelijk klaar te stomen voor deze toekomst. We bieden ze de ruimte om hun eigen weg te bewandelen en staan langs de lijn om ze op te vangen.

Als ze hulp nodig hebben, helpen we hen bij het maken van de juiste keuzes.

In het jeugddomein liggen een hoop uitdagingen. Dat biedt kansen en vraagt om vernieuwing, leiderschap en scherpe keuzes. Waarbij het belang van onze jeugd voorop moet staan.

Ieder Bredaas kind heeft recht op goed onderwijs. Nog te veel leerlingen komen van school zonder goed te kunnen lezen, schrijven, rekenen en mee te doen in de samenleving. Dat moet beter! De essentie van goed onderwijs begint bij de beste leerkrachten. Een klas naar huis sturen – omwille van een gebrek aan docenten – is dan ook ons grootste schrikbeeld.

Hoe gaan we hieraan werken?

JEUGD EN JONGEREN

We zijn in Breda hard op weg om de meest kindvriendelijke stad van Nederland te worden. We stellen onszelf daarom ook die doelstelling: Breda wordt de meest kindvriendelijke stad, met de meest kindvriendelijke dorpen en wijken van Nederland. Niet alleen voor onze jeugd, maar ook voor onze jongeren. Dat doen we samen.

Om in de komende jaren onze jeugd en jongeren op één te zetten willen we voor hen de volgende kansen vergroten:

1. In een veilige en gezonde omgeving op te groeien en te worden ondersteund bij vragen.
2. Volwaardig mee te kunnen doen met onze maatschappij, ongeacht waar je wieg heeft gestaan.
3. Gelijkwaardig te worden behandeld, zodat ze zich onderdeel voelen van onze samenleving.
4. Deel uit te maken van onze samenleving, waarbij we normaliseren in plaats van medicaliseren.

Opgroeien in een veilige en gezonde omgeving

De basis om veilig en gezond op te kunnen groeien begint bij een veilige en stabiele thuissituatie. Het gezin is het eerste uitgangspunt en de ouders zijn de eerstverantwoordelijken. De meeste ouders doen hun uiterste best om binnen hun vermogen een zo goed mogelijke opvoeding aan hun kinderen te geven. Toch gaat opgroeien niet altijd zonder horten en stoten. Ouders die om hulp vragen geven we de ondersteuning die ze nodig hebben. Hierbij spelen het onderwijs, het verenigingsleven en de sportclubs een belangrijke rol. Deze tweede ring vangt veel op, signaleert en ondersteunt. Als die signalen leiden tot extra hulp, dan moet deze zo laagdrempelig mogelijk toegankelijk zijn. We sluiten hiervoor aan bij het aanbod van maatschappelijk werk, kindercoaches, speltherapie en opvoedbijeenkomsten. Ook kijken we naar de mogelijkheden om middelengebruik onder jongeren te voorkomen. We laten ons hierbij inspireren door goede praktijkvoorbeelden uit binnen- en buitenland.

Volwaardig meedoen

Ongeacht de plek waar je wieg staat en of je nu in Breda-Noord of Breda-Zuid opgroeit, iedereen moet de kans krijgen om zichzelf te ontplooiën en volwaardig mee te doen in de maatschappij. Dat betekent voor ons dat we werken aan gelijke kansen voor al onze jongeren en onze jeugd.

Soms zorgen omstandigheden waar je niet altijd zelf de regie over hebt, dat je een of meerdere keren te laat komt in het leven en wordt verleid tot een criminele carrière. Als gemeente zien wij het als onze taak om samen met ouders onze jongeren en onze jeugd voor deze keuzes te behoeden. Onder andere door ze te laten zien dat criminele carrières niet lonen. Als iemand toch de verkeerde weg in slaat, lijkt er vaak geen weg meer terug. Maar die is er wel en het is aan ons als lokale overheid om daarin te faciliteren. Deze gedachte sluit naadloos aan bij onze inzichten over veiligheid.

We willen onze jeugd en jongeren een stem geven en laten meepraten over hun toekomst. Dat doen we door met jeugd en jongeren in gesprek te gaan. Daarvoor slaan we een brug tussen verschillende groepen en wijken. Hiervoor is het nodig dat kinderen elkaar al op jonge leeftijd ontmoeten. We maken hiervoor een programma, onder andere met weekend- en zomerscholen.

Deel uitmaken van de samenleving (normaliseren)

Normaliseren betekent voor ons dat we niet overal een label op willen plakken. Hulp en ondersteuning hoeven niet altijd in een zorgkader te worden opgelost. Oplossingen dichtbij zijn vaak snel en effectief en laten ook zien dat problemen bij het leven horen. Dat kan via het onderwijs, het verenigingsleven of gewoon door een gesprek met een ervaringsdeskundige.

We zien de laatste jaren een toename van medicalisering bij onze jeugd. Het labelen van kinderen aan de hand van onderzoeken is voor ons geen doel op zich, maar een instrument om de situatie van onze jongeren te verbeteren. Dat kan wat ons betreft ook anders. Van medicaliseren naar normaliseren. Als er toch een (laagdrempelige) indicatie nodig is, bijvoorbeeld een dyslexieverklaring, loopt dat bij voorkeur niet via de overheid maar via het onderwijs. Zij kennen de betreffende kinderen namelijk het beste.

We moeten leren vaker om te denken van problemen naar oplossingen. Dit vraagt om meer bewustwording binnen de samenleving. Bijvoorbeeld over onze jongeren met een licht verstandelijke beperking. Hier geven we de komende periode extra aandacht aan.

Daarnaast zetten we in op vroegsignalering en preventie, samen met het voorliggend veld. Onder andere via onze sociale wijkteams en huisartsen, maar ook via onze sportclubs en het verenigingsleven zoals de scouting. Ook zij spelen een prominente rol in het oppikken van eerste signalen.

Jeugdzorg transformeren

Onze jeugdzorg was de afgelopen jaren echt een zorgen-kindje. Externe factoren speelden hierbij een grote rol. Zaken waar we als lokale overheid niet altijd grip op hadden. Dit vraagt de komende tijd om een strakkere sturing. Dat doen we door te werken aan een gemeenschappelijke regeling met meerdere gemeenten, zodat we daarna ook kunnen handelen op de momenten dat dit nodig is. We willen leiderschap tonen in het complexe dossier. We moeten in gezamenlijkheid met de zorgaanbieder tot een sterker aanbod komen. Een aanbod dat robuust en overzichtelijk is, tegen een stootje kan en boven alles aansluit bij de zorg die onze jeugd nodig heeft. Inkomsten en uitgaven moeten met elkaar in balans zijn en we willen grip hebben op de situatie. We hebben vertrouwen in onze partners, maar verwachten ook dat ze de basis goed op orde hebben. Het terugdringen van bureaucratie processen en het ontrafelen van de wirwar aan aanbieders heeft onze voorkeur. Deze transitie vraagt om een ordentelijk proces dat de komende jaren om extra aandacht vraagt.

Los van de transitie over de hele breedte van onze jeugdzorg zien we dat verkeerde verwijzingen een directe invloed hebben op wachtlijsten. Er zijn simpelweg te veel ingangen die met beperkte kennis van het totale aanbod een verwijzing afgeven. Jongeren komen daardoor onnodig op de verkeerde wachtlijst en als ze eenmaal aan de beurt zijn, blijkt de verwijzing niet te kloppen en beginnen ze weer van voor af aan. Gemiddeld zijn er meer dan 3 behandelingen nodig voordat de juiste

behandeling wordt gegeven. Als je doet wat je altijd deed, krijg je wat je altijd kreeg. Daar gaan we wat aan veranderen. Door zoveel als mogelijk één centrale toegang in te richten als onderdeel van het Centrum Jeugd en Gezin, met een team van experts dat kijkt vanuit de hele breedte van het zorgaanbod, willen we hier een verbeterslag in slaan. We gaan hier zeker ook over in gesprek met onze huisartsen en andere zorgprofessionals. We verwachten hier op termijn ook flink wat kosten mee te kunnen besparen en denken dit te kunnen organiseren binnen onze eigen exploitatie.

ONDERWIJS

Onderwijsvisie

Corona heeft geleid tot onderwijsachterstanden, maar ook tot onderwijsvernieuwing zoals meer digitaal onderwijs. De huidige onderwijsvisie dateert van vóór corona. De veranderingen door corona, aangevuld met een grote vraag naar voldoende gekwalificeerd onderwijspersoneel, vraagt om een nieuwe onderwijsvisie. Deze visie bestaat onder andere uit de volgende aandachtspunten:

- Versterken van het principe van brede brugklassen.
- Inzet op taal- en laaggeletterdheid voor alle kinderen in Breda.
- Hoogwaardige vroeg- en voorschoolse educatie.
- Aanpak Werkend Leren.
- Maatschappelijke diensttijd en stages.
- Veilige schoolomgeving en het tegengaan van pesten.
- Slimme oplossing om loting bij schoolkeuzes te voorkomen.
- Doorontwikkeling van Breda Studentenstad.

Randvoorwaardelijk voor goed onderwijs is dat de scholen voldoende gekwalificeerd personeel kunnen vinden en houden. We zien dat scholen moeite hebben om voldoende personeel te vinden. We ondersteunen onze onderwijsinstellingen dan ook om goede docenten te vinden en te behouden. Mocht de woningmarkt op dat vlak tot problemen leiden, dan zijn we bereid om specifieke maatregelen in te zetten. Hierdoor maken we het voor docenten interessant om in Breda te werken en wonen.

Aansluiting arbeidsmarkt-onderwijs

De veranderingen op de arbeidsmarkt gaan zo snel, dat het vervolgonderwijs niet alleen moet gaan om het leren van een vak, maar juist ook om vaardigheden die breed inzetbaar zijn. Daarbij is om- en bijscholing en de aansluiting van het onderwijs op de arbeidsmarkt van essentieel belang. Op dit vlak ontwikkelen we dan ook samen met het bedrijfsleven en het onderwijs een programma. We maken daar € 0,2 miljoen per jaar voor vrij. Omdat we geen tijd te verliezen hebben, gaan we hier nog dit jaar mee aan de slag.

Onderwijshuisvesting

In Breda zijn we landelijk een van de koplopers in het decentraal regelen van onze onderwijshuisvesting. Met BreedSaam en Building Breda hebben het primair, speciaal en voorgezet onderwijs zelf de regie over de aanschaf en het onderhoud van schoolgebouwen. Hiermee sluit de facilitaire inrichting zo goed mogelijk aan bij de onderwijsbehoefte. De overeenkomsten met deze twee partijen lopen in deze periode af. We willen deze samenwerking continueren en zien ook de noodzaak om extra te investeren om ons onderwijs mee te laten bewegen met de huidige tijd. Vanaf 2024 maken we dan

ook structureel € 1,4 miljoen extra beschikbaar voor onderwijshuisvesting. We zien graag dat onze scholen een belangrijke functie in hun wijk of dorp vervullen. We vragen aan het onderwijs om de schoolgebouwen zo breed mogelijk in te zetten voor andere maatschappelijke instellingen en verenigingen. Ook zetten we in op groene schoolpleinen, klimaatneutrale en gezonde schoolgebouwen. Vanuit mobiliteit werken we aan een verkeersveilige omgeving rond onze scholen.

Wat betekent dit concreet?

JEUGD EN JONGEREN

- We stellen onszelf het doel om de meest kindvriendelijke stad, met de meest kindvriendelijke dorpen en wijken van Nederland te worden. Niet alleen voor onze jeugd maar ook voor onze jongeren.
- We ondersteunen kinderen en hun ouders bij het opgroeien in een veilige en gezonde omgeving. Dit doen we samen met het verenigingsleven, sportclubs en het onderwijs.
- We vergroten de kansen van onze jeugd en jongeren om volwaardig mee te kunnen doen in onze maatschappij. Hiervoor gaan we actief programmeren om kruisbestuiving tussen wijken te bevorderen.
- We willen criminele carrières op jonge leeftijd ontmoedigen.
- We gaan van medicaliseren naar normaliseren, met extra aandacht voor jongeren met een licht verstandelijke beperking.
- We zetten samen met het voorliggend veld in op vroegsignalering en preventie. Dat doen we samen met onze sociale wijkteams en huisartsen en met onze sportclubs en het verenigingsleven.
- We transformeren onze jeugdzorg en gaan werken aan een robuuste gemeenschappelijke regeling en we hernieuwen ons inkoopbeleid.
- We schrappen onnodige bureaucratische regels die zowel zorgverleners als ambtenaren weerhouden van hun echte taak: zorg verlenen en/of toezicht houden door de overheid op basis van vertrouwen.
- We centraliseren de toegang tot jeugdhulp zoveel mogelijk en we gaan hierover in gesprek met het Centrum Jeugd en Gezin en zorgprofessionals. Hiermee dringen we de wachtlijsten terug en voorkomen we onjuiste behandelingen en onnodige kosten.

ONDERWIJS

- De veranderingen door corona, aangevuld met een grote vraag naar voldoende gekwalificeerd onderwijspersoneel, vraagt om een nieuwe onderwijsvisie.
- We maken € 0,2 miljoen per jaar vrij om een impuls te geven aan de aansluiting onderwijs-arbeidsmarkt.
- Vanaf 2024 maken we structureel € 1,4 miljoen extra beschikbaar voor onderwijshuisvesting.

7

Openbare ruimte, groen en klimaat- adaptatie

Wat gebeurt er in Breda?

Breda groeit, en daar zijn we trots op. Maar die groei betekent ook iets voor onze openbare ruimte. Onze wegen, fiets- en voetpaden. Bruggen en viaducten. Pleinen en straten. Speeltoestellen en buitensportplekken. Parken en groen. Allemaal zijn ze aan onderhoud onderhevig en op bepaalde plaatsen aan vervanging en uitbereiding toe. Wij vinden dat de kwaliteit van onze openbare ruimte op orde moet zijn en trekken dit naar een niveau dat van een stad als Breda mag worden verwacht.

Daarnaast vinden we het belangrijk dat Breda groen is en blijft, een opgave die onlosmakelijk verbonden is met de inrichting van onze openbare ruimte.

We houden vast aan de ambitie om in 2030 de eerste Europese stad in een groen park te zijn. We gaan dit concretiseren en zorgen voor een heldere programmering en realisatie van deze ambitie. Daarnaast zien we dat op deze terreinen enorm veel regelingen, programma's en subsidies beschikbaar zijn. Wij zien het als onze taak deze gebundeld inzichtelijk te maken en kenbaar te maken aan onze inwoners.

Tot slot zien we de gevolgen van de opwarming van de aarde wereldwijd steeds groter worden. Gevolgen die invloed hebben op onze manier van leven. Ook in Breda merken we dit steeds meer. Op versteende plekken is het in de zomer vaak zeven graden warmer dan op plekken met meer groen. Als we de doelstellingen op klimaat en duurzaamheid willen halen, moeten we een stap bijzetten in de uitvoering. Breda moet in 2044 CO₂-neutraal zijn en daar gaan we de komende jaren dan ook op versnellen om op koers te raken.

Hoe gaan we hieraan werken?

OPENBARE RUIMTE

Onze openbare ruimte is toe aan een inhaalslag. De focus verschuift de komende jaren van doen wat we moeten doen naar geven van de nodige kwaliteitsimpulsen aan onze ruimtelijke inrichting. Zowel in de wijken als in de dorpen. Daarnaast piept en kraakt het onderhoud van onze bestaande inrichting. De kwaliteit van de openbare ruimte moet structureel omhoog. Door middel van een quickscan inventariseren we waar het onderhoud op dit moment het hardst nodig is en waar nodig trekken we onderhoudsprojecten naar voren. We reserveren nu voor deze periode € 14,5 miljoen. Hiermee gaan we onze openbare ruimte permanent naar een zo hoog mogelijk niveau tillen en hebben we aandacht voor schoon, heel en veilig en richten we onze openbare ruimte klimaatadaptief in. Ook gaan we in gesprek met het Rijk om landelijk aandacht te vragen voor onderhoud van onze civieltechnische kunstwerken (bruggen en viaducten). Deze zijn in veel gemeenten aan vervanging toe en dat vraagt om een landelijk vervangingsprogramma met bijbehorende middelen.

Het is voor ons een groot goed dat iedereen zich vrij kan bewegen in de wijken en dorpen, bijvoorbeeld met een rolstoel, rollator of kindervan. Wortelopdruk, losliggende stoeptegels en hinder van e-scooters zijn enkele kleine voorbeelden, maar voor sommigen vormen ze in hun dagelijkse leven een groot obstakel. Onze openbare ruimte is de huiskamer van onze stad en onze dorpen. We investeren daarom niet alleen in onderhoud, maar kijken tegelijkertijd ook naar toegankelijkheid voor al onze inwoners en bezoekers, zoals 'goeie stoeptesroutes'. Het is onze collectieve verplichting om dit samen voor iedereen goed te doen. Hierbij werken we samen met partijen zoals Breda Gelijk en de KBO's.

Ruimte voor recreatie

Tijdens de coronacrisis hebben we gemerkt hoe belangrijk ruimte voor recreatie, buiten sporten en spelen is. 30% van de Bredanaars heeft geen eigen tuin en dit percentage groeit in de toekomst waarschijnlijk verder. Dit doet ons beseffen dat er iets moet gebeuren zodat de druk op onze huidige recreatieplaatsen afneemt. De Galderse Meren is als het ware het grootse buitenzwembad van onze stad. Het voorzieningenniveau is hier erg gedateerd en vraagt echt om vernieuwing. Tegelijkertijd zien we de behoefte om de natuur op bepaalde plaatsen rond de meren met rust te laten. Daarnaast willen we de waterkwaliteit van de singels verbeteren. We zijn hierin mede afhankelijk van onze zuiderburen en gaan daarom kijken wat er nodig is om dit voor elkaar te krijgen.

In de eerste helft van deze periode starten we een haalbaarheidsonderzoek naar extra ruimte voor recreatie en betere voorzieningen op huidige recreatieplaatsen. Voor dit onderzoek reserveren we een bedrag van € 0,1 miljoen.

Onze ouderen fit en vitaal houden is voor ons een groot goed. We willen ze stimuleren en verleiden om vaker op pad te gaan. Elkaar ontmoeten staat centraal, om sociale contacten

te bevorderen en eenzaamheid tegen te gaan. Hiervoor realiseren we de komende jaren onder andere extra ontmoetingsplaatsen en bankjes.

Straatbeeld op orde

Het woord zegt het al, de openbare ruimte is openbaar en iedereen kan en mag hier gebruik van maken binnen de afgesproken spelregels. Onze manier van leven en verplaatsen is constant in beweging. Soms ontstaan nieuwe concepten die impact hebben op het gebruik van onze openbare ruimte. Een goed voorbeeld zijn de elektrische deelscooters. We hopen in de toekomst nog meer van dit soort schone vervoersconcepten te verwelkomen in Breda. Dat vraagt erom dat we slim omgaan met deze vormen van deelmobiliteit. We willen dat deze services zo flexibel mogelijk kunnen worden gebruikt, zonder dat het ten koste gaat van toegankelijkheid en vertoebeling van het straatbeeld. We kunnen hierin leren van andere grote Europese steden en gaan kijken hoe we dit in Breda willen aanpakken. Zwerfafval is ons een doorn in het oog. In de stad zijn verschillende initiatieven om zwerfafval tegen te gaan. Zo zijn er Bredanaars die al wandelend, rennend en suppend zwerfafval opruimen. We ondersteunen en faciliteren hen daarbij en nemen als overheid hierbij ook onze eigen verantwoordelijkheid.

GROEN, NATUUR EN KLIMAATADAPTATIE

Stad in een groen park

Als onderdeel van het Verhaal van Breda hebben we de ambitie om de eerste Europese stad in een groen park te zijn in 2030. Maar wat betekent dat precies? Een groen park bestaat wat ons betreft uit verschillende soorten groen en water. En het zijn bij voorkeur dan plekken die actief gebruikt worden om te spelen, sporten en recreëren. De komende jaren willen we extra groen en blauw realiseren. Zeker ook omdat een deel van onze inwoners geen tuin heeft. Voorbeelden van extra groen en blauw zijn tiny-forests, kleine stadsparkjes, groene speeltuinen, waterspeelplaatsen en fonteinen. In de natuur mag ook gerecreëerd worden. Veel mensen genieten met volle teugen van onze mooie bossen. Samen met Staatsbosbeheer kijken we hoe we de bossen kunnen versterken en bereikbaar kunnen houden. We focussen daarbij op onze wijken en dorpen, met name waar verstening het grootst is. Daarnaast planten we extra bomen en voegen we waar dat kan extra natuur toe, zodat de biodiversiteit toeneemt. Ook gaan we de bomenkaart actualiseren en de herplantingsplicht beter naleven. Een stad in een park realiseren doen we niet alleen, maar samen met onze inwoners en ondernemers. Daarom stimuleren we het vergroenen van straten, gevels en tuinen. We versoepelen onze verordeningen om dit te faciliteren en gaan hier meer over communiceren. In de binnenstad kijken we waar we terrassen kunnen vergroenen. Stenen en betonblokken maken plaats voor bomen, plantenbakken en bosschages. Waar nodig bereiden we onze terrassen uit om dit te realiseren.

Natuur

De afgelopen periode zijn de Bredanaars ons groen meer gaan zien en gaan waarderen. De wandel- en fietsroutes door de groene buitengebieden van Breda zijn nog nooit zo druk bezocht geweest. Vitale natuur is óók cruciaal voor een leefbare gemeente. Mensen hebben natuur nodig voor hun gezondheid, voor schoon drinkwater, voor gezond voedsel en voor schone lucht. Als we goed voor de natuur zorgen, zorgen

we ook goed voor onszelf. Om de teruggang van natuur te keren en te zorgen voor herstel, blijven we investeren in de natuur in en om onze stad en dorpen. Ook buiten de beschermde natuurgebieden, in het landelijk en stedelijk gebied, maken we werk van het herstel van natuur en biodiversiteit. Breda gaat de komende jaren flink op de schop, bijvoorbeeld voor de woningbouwopgave, de energietransitie, de aanpassing aan de klimaatopwarming, het stikstofvraagstuk en de verduurzaming van de landbouw. Deze vraagstukken krijgen op alle overheidsniveaus, van Breda tot Brussel, veel aandacht. Door daarbij steeds direct ook te kiezen voor een natuurinclusieve aanpak, ontstaan er uitgelezen kansen om de natuur binnen en buiten beschermde gebieden te herstellen. Samen met onze partners benutten we de energie hierop in onze samenleving.

Klimaatadaptatie

Adaptief en wendbaar omgaan met de veranderingen van ons klimaat is niet alleen een uitdaging, maar biedt ook kansen voor onze gebiedsontwikkelingen en stedelijke bouwopgaven. 't Zoet is een nieuw te ontsluiten stuk stad dat zich bij uitstek leent om klimaatadaptief te ontwikkelen. In deze waterrijke omgeving gaan we het accent hierop extra leggen. Daarnaast willen we in de wijken en dorpen extra aandacht besteden aan klimaatadaptieve oplossingen in de bestaande buitenruimte. Onder andere om wateroverlast te voorkomen en hittestress tegen te gaan. Denk bijvoorbeeld aan groene parkeerplaatsen waar regenwater makkelijk weg kan lopen. We vinden dat het klimaat integraal deel moet uitmaken van onze manier van inrichten en onderhouden van de openbare ruimte. Nu zien we dat menskracht en middelen te veel verspreid zijn. Dat gaan we anders organiseren.

Wat betekent dit concreet?

OPENBARE RUIMTE

- Met nu € 14,5 miljoen voor deze periode geven we een kwaliteitsimpuls aan onze openbare ruimte, zowel in de wijken als de dorpen. Hierbij kiezen we voor schoon, heel en veilig, richten we onze openbare ruimte klimaatadaptief in en stimuleren we vergroening en biodiversiteit.
- We pleiten voor een landelijk vervangingsprogramma voor civieltechnische kunstwerken (bruggen en viaducten) en gaan in gesprek met het Rijk over de benodigde middelen.
- Bij het investeren in het onderhoud van onze openbare ruimte hebben we aandacht voor de toegankelijkheid voor al onze inwoners en bezoekers.
- We onderzoeken de mogelijkheden voor extra recreatieplaatsen en het verbeteren van de voorzieningen rond de bestaande plekken. Rond de Galderse Meren onderzoeken we mogelijkheden voor het vernieuwen van de bestaande voorzieningen en het uitbreiden van het recreatiegebied aan de ene kant en kijken we hoe we een deel van de natuur aan de andere kant beter kunnen beschermen. Hiervoor stellen we eenmalig € 0,1 miljoen beschikbaar.
- We faciliteren de komende jaren extra ontmoetingsplaatsen en bankjes.
- We onderzoeken hoe we het gebruik van e-scooters

kunnen integreren in onze openbare ruimte, zodat we Breda toegankelijk houden voor alle gebruikers en ook ons straatbeeld op orde houden.

- We kijken actief naar goede en voldoende losloopgebieden voor honden om zo de kwaliteit van leven te verbeteren.
- We faciliteren speeltoestellen in onze wijken en dorpen. Daarnaast stimuleren we initiatieven van bewoners om zelf speelvoorzieningen aan te schaffen voor hun straat of buurt.

GROEN, NATUUR EN KLIMAATADAPTATIE

- In 2030 is Breda de eerste Europese stad in een groen park.
- We concretiseren onze programmering en realisatie en komen met een uitvoeringsplan 'European Park City' ter aanvulling op het groenkompas en de huidige visie op natuurinclusief bouwen. Onze focus ligt op de vergroening en verblauwing als alternatief voor de verstening in onze wijken en dorpen. We stimuleren iedereen die zich aansluit bij deze ambitie, waaronder de community Stad in een Park.
- We realiseren groen en extra bomen. Hier stellen we € 0,5 miljoen voor beschikbaar.
- We gaan onze terrassen vergroenen en stenen en betonblokken maken ruimte voor groen. Waar nodig verruimen we terrassen om dit te kunnen realiseren.
- We verleiden tot de vergroening van particulier bezit en geven ruimte aan bewonersinitiatieven.
- We actualiseren onze bomenkaart. Hier stellen we € 0,1 miljoen voor beschikbaar.
- We zetten de gebiedsaanpak Ulvenhoutse bos voort en kijken naar alle sectoren om de stikstofdepositie terug te dringen.
- We maken de expertise voor een natuurinclusieve aanpak makkelijker toegankelijker voor onze inwoners en onze ondernemers.
- We ondersteunen particulieren die op eigen erf een bijdrage willen leveren aan het keren van de teruggang in biodiversiteit.
- We werken toe naar kringlooplandbouw. We ondersteunen boeren om de biodiversiteit te vergroten. Bijvoorbeeld door bloemenstroken, kruidenrijk grasland, houtwallen, bomenstructuren en ecologisch ingerichte oevers van watergangen.
- Agrariërs krijgen de mogelijkheid om hun activiteiten uit te breiden met recreatie, zorg of groene energie.
- We gaan de komende jaren op zoek naar samenwerkingen die onze groene en blauwe verbindingen binnen de stad en met het buitengebied verder versterken. We betrekken verschillende partijen, zoals natuur- en milieuverenigingen, bij onze beleidsvorming.
- Breda staat pal voor de bescherming van dieren. Samen met onze inwoners en ondernemers van Breda bekijken we hoe we meer invulling aan dierenwelzijn kunnen geven. Hiervoor ontwikkelen we een dierenwelzijnsnota.
- Tegels eruit, groen erin. We stimuleren het vergroenen van particuliere tuinen.
- Het vertrekpunt voor nieuwbouw is natuurinclusief bouwen met aandacht voor waterberging en hergebruik.
- Onze openbare ruimte richten we klimaatadaptief in, zowel bij vernieuwing als bij het plegen van onderhoud.

8

Duurzaam- heid, energie en afval

Wat gebeurt er in Breda?

Breda groeit ook de komende jaren verder door. Er worden extra gebieden toegevoegd aan de bestaande stad en ook in de dorpen vinden uitbereidingen plaats. Nieuwe woningen, bedrijven en voorzieningen zorgen ervoor dat ook Bredanaars in Breda kunnen blijven wonen en werken. Dit versterkt de aantrekkingskracht van de stad voor toerisme en recreatie.

Maar aan de voordelen van die groei kleven ook nadelen. Zo stijgt de vraag naar energie en neemt onze afvalstroom verder toe. Het heeft directe invloed op onze weg naar een circulaire economie. Dit vraagt om een andere kijk op onze manier van leven en het aanpassen van onze consumptiebehoefte en ons gedrag. Een economie waarin afval geen restproduct meer is, maar een grondstof voor nieuwe producten.

De energietransitie zorgt de komende jaren voor een grote omslag in onze manier van leven. Het elektrificeren van onze energievoorziening en mobiliteit, bijvoorbeeld door het gebruik van zonnepanelen en elektrische auto's, biedt ons de kans om onze CO₂-uitstoot fors terug te dringen. Maar dit zorgt tegelijkertijd voor een toenemende druk op ons energienet, dat hier niet op is berekend. Dit vraagt niet alleen om inzet van de netbeheerder en het Rijk. Het vraagt ook van ons zelf forse inspanningen om onze woningen en bedrijven verder te verduurzamen en onze energiebehoefte structureel te verlagen.

Hoe gaan we hieraan werken?

DUURZAAMHEID

De komende jaren gaan we verder werken aan de verduurzaming van Breda, van zowel de stad en zijn dorpen en wijken als van de gemeentelijke organisatie. We voeren een duurzaamheidsbeleid dat tegemoetkomt aan de levensbehoeften van de huidige generatie, zonder die van de toekomstige generaties tekort te doen. Daarbij houden we rekening met economische, sociale en leefomgevingsbehoeften. Dat betekent dat we een integrale afweging maken en niet alleen kijken naar wat er nodig is om te verduurzamen, maar ook rekening houden met betaalbaarheid en de impact op onze inwoners en ondernemers. Ook vinden we het belangrijk om zo veel mogelijk aan te sluiten bij landelijke programma's en subsidies. Eerder al hebben we van het Rijk subsidie (ongeveer € 26,3 miljoen) gekregen voor het verduurzamen van particuliere woningen in aandachtswijken, het Volkshuisvestingsfonds. Hierbij is cofinanciering (€ 11,3 miljoen) nodig. We gebruiken onze algemene reserve in deze periode om de cofinanciering te realiseren.

Isolatie van woningen en bedrijven zien we als een van de belangrijkste oplossingen voor de komende vier jaar. We komen met een isolatiefonds. Hiermee willen we onze inwoners en ondernemers faciliteren bij het bekostigen van het verduurzamen van hun woning of bedrijfspand met een laag energielabel. Een deel van de inwoners en ondernemers heeft niet de mogelijkheid om een groot bedrag te investeren in het isoleren van hun woning of bedrijfspand. We stellen een revolverend fonds in van € 5 miljoen om deze doelstelling te halen. Dit fonds is toegankelijk voor al onze inwoners en ondernemers. Daarnaast hebben veel mensen behoefte aan advies en ondersteuning als het gaat om verduurzaming.

Ook gaan we door met het verduurzamen van de gemeentelijke organisatie. Daarom streven we naar zo duurzaam mogelijke vervoers- en werktuigoplossingen en willen we een grote stap gaan zetten in het verduurzamen van ons maatschappelijk vastgoed. Dat gaat de komende jaren naar verwachting forse investeringen vragen. Hiervoor zijn middelen

beschikbaar. Het is niet uitgesloten dat hier de komende jaren meer voor nodig is.

ENERGIETRANSITIE

De energietransitie is, mede door de stijging van de gas- en olieprijs, in een stroomversnelling beland. Het nemen van energiebesparende maatregelen en het opwekken van energie via natuurlijke bronnen is belangrijker dan ooit. Dit om Breda leefbaar te houden, maar ook om de oplopende energiekosten naar een normaal niveau terug te brengen. We maken werk van het zoveel mogelijk gebruikmaken van andere duurzame en betrouwbare energiebronnen, zodat grote windmolens in Breda niet nodig zijn.

We gaan op zoek naar andere alternatieve, schone energiebronnen. Dat doen we het liefst in regionaal verband via de Regionale Energie Strategie. Daarnaast moet het makkelijker worden voor inwoners en ondernemers om subsidie aan te vragen voor maatregelen, zoals het plaatsen van zonnepanelen op zoveel mogelijk daken, een warmtepomp en het aanleggen van groene daken. We willen dit de komende jaren stimuleren en faciliteren en gaan hierover actief het gesprek aan. Dat doen we onder andere langs de lijn van de wijkenergieplannen. De Bredase energiecorporaties en bewonersinitiatieven kunnen daarbij een belangrijke rol spelen. Als gemeente gaan wij hen daarbij ondersteunen. Voor de wijkenergieplannen stellen we de komende vier jaar in totaal € 1,2 miljoen ter beschikking.

Door de stijgende energieprijzen neemt de vraag naar energiebesparende maatregelen en alternatieve energieopwekkers zoals zonnepanelen en warmtepompen toe. We zien dus dat de energielasten voor veel groepen fors stijgen en dat leidt tot energiearmoede. Daar hebben we niet alleen vanuit de wijkenergieplannen aandacht voor, maar ook vanuit ons armoedebeleid.

Voor de komende jaren voorzien we ook een enorme groei in werkgelegenheid op dit gebied. Daar willen we op inspelen door samen met de markt de mogelijkheden voor een 'energieschool' te verkennen.

Tot slot brengt de energietransitie nog een andere uitdaging met zich mee. Onze bestaande infrastructuur is namelijk niet toegerust op de wisselingen in vraag en aanbod van energie.

Hierdoor kunnen steeds meer projectontwikkelingen en bedrijven niet tijdig worden aangesloten op het energienet. Dit drukt op onze doelstellingen en te realiseren ambities binnen de woningbouw en bedrijfslocaties. We vinden dit een urgent probleem en gaan nadrukkelijk in gesprek met het Rijk en netbeheerder Enexis om samen te komen tot een manier van werken die beter aansluit bij de huidige ontwikkelingen. Daarnaast zetten we in op buurt- of straatbatterijen voor de opslag van energie, zodat extra energie niet wordt teruggeleverd, maar wordt opgeslagen voor de buurt of de straat.

AFVALBELEID

We vinden dat onze inwoners hun afval makkelijk en goedkoop moeten kunnen aanbieden. Het omzetten van afval naar grondstoffen draagt hieraan bij. Het inzamelen van afval is niet alleen belangrijk voor het milieu, maar ook voor het schoonhouden van de straat. We willen dumping van grofvuil tegengaan en schaffen daarom het tarief van € 25 voor het ophalen van grof huishoudelijke afval en snoeiafval af. Om dit mogelijk te maken stellen we € 0,3 miljoen per jaar extra beschikbaar.

Daarnaast loopt er een kleinschalig onderzoek naar de mogelijkheden om te gaan samenwerken met een aantal andere gemeenten uit de regio op het gebied van afvalinzameling, nascheiding en verwerking. We zijn voorstander van het zoeken naar schaalvoordelen. Bij een positieve uitslag van het onderzoek staan we dan ook open voor een samenwerking.

Wat betekent dit concreet?

DUURZAAMHEID

- In 2044 zijn we als Breda CO₂-neutraal en in 2035 zitten we op 45% van deze doelstelling.
- De cofinanciering van het Volkshuisvestingsfonds voor aandachtswijken (€ 11,3 miljoen) dekken we vanuit het weerstandsvermogen.

- Met het isolatiefonds faciliteren we al onze inwoners en ondernemers bij het isoleren van hun huis of bedrijfspand. Hiervoor creëren we een revolverend fonds van € 5 miljoen voor deze periode.
- We vereenvoudigen de procedures voor het aanvragen van duurzaamheidssubsidies voor inwoners en ondernemers.
- We streven naar zo duurzaam mogelijke aanbestedings- en inkoopmogelijkheden.
- We gaan verder met het verduurzamen van ons maatschappelijk vastgoed.

ENERGIETRANSITIE

- Voor de wijkenergieplannen reserveren we in totaal € 1,2 miljoen.
- We gaan op zoek naar alternatieve, schone energiebronnen. Dit doen we via de RES-systematiek.
- We onderzoeken de mogelijkheden voor het verzorgen van bijscholing en vakopleidingen op een 'energieschool' met het oog op de toenemende vraag naar personeel in de energiesector. Dat doen we samen met de markt.

AFVALBELEID

- In 2050 is Breda net als alle andere gemeenten in Nederland volledig circulair.
- De kosten van € 25 voor het ophalen van grof huishoudelijke afval en snoeiafval komen te vervallen. We stellen hier per jaar € 0,3 miljoen voor beschikbaar.
- We wachten de resultaten af van het samenwerkingsonderzoek met andere gemeenten op het gebied van afvalinzameling, nascheiding en verwerking. Bij een positief resultaat gaan we een samenwerking aan.

9

Sport, cultuur en evenementen

Wat gebeurt er in Breda?

Sporten en bewegen hebben voor veel mensen een belangrijke plek in hun dagelijkse leven. Ruimte en voorzieningen om dit op een prettige manier te kunnen doen, zijn van groot belang om onze stad en onze dorpen leefbaar en aantrekkelijk te houden. Daarnaast komt het Rijk met nieuwe wet- en regelgeving voor scholen om kinderen al op jonge leeftijd extra bewegingsonderwijs te geven en ze van kinds af aan vertrouwd te maken met deze goede gewoontes.

De cultuur van Breda wordt bepaald door waar we vandaan komen, wie we zijn, waar we voor staan en waar we heen gaan. Cultuur heeft de kracht om te verleiden, te prikkelen en te verbinden en vergroot hiermee de leefbaarheid en aantrekkingskracht van Breda. Cultuur levert een positieve bijdrage aan ons vestigingsklimaat en werkgelegenheid.

We zien dat het culturele veld op sommige plekken een impuls verdient. Breda heeft een sterke jongerencultuur die een positieve bijdrage levert aan bepaalde gebieden in de stad. Gebieden die met hun rauwheid uitdagen om verfrissende concepten te ontwikkelen die aanslaan bij een steeds bredere doelgroep.

Onze bourgondische gastvrijheid, historische binnenstad en karakteristieke dorpen maken Breda het perfecte decor voor mooie evenementen. Het zijn de visitekaartjes van onze stad. We zetten Breda er nationaal en internationaal mee op de kaart en ze dragen bij aan onze aantrekkelijkheid en ons vestigingsklimaat. Tegelijkertijd willen we de invloed van evenementen op de directe omgeving beperken en toegankelijkheid voor iedereen stimuleren.

Hoe gaan we hieraan werken?

SPORT

Bewegingsonderwijs

Breda heeft veel combinatiefunctionarissen (sport- en cultuurcoaches). De komende jaren gaan we deze anders inzetten. Zeker nu er veel verandert op het gebied van bewegingsonderwijs. Zo heeft het Rijk besloten dat kinderen meer uren bewegingsonderwijs krijgen. In Breda willen we zo snel mogelijk voldoen aan deze nieuwe richtlijnen, want we zijn ervan overtuigd dat goed bewegingsonderwijs van groot belang is. We geloven erin dat de combinatiefunctionarissen beter tot hun recht komen in het bewegingsonderwijs, zeker nu het Rijk een beweging maakt om dit te stimuleren. Daarbij willen wij de sportcoaches ondersteunen om de stap te maken van sportcoach naar docent bewegingsonderwijs. Hiermee besparen we € 0,3 miljoen in 2023, oplopend naar € 0,5 miljoen in 2026.

Jeugdfonds Sport en Cultuur

'Alles voor het jong'. Een uitspraak die iedere ouder het liefst wil waarmaken. Dat is niet voor iedereen weggelegd. Want voor een deel van de Bredanaars is de zwemles, contributie voor de sportclub of vereniging of het aanschaffen van een instrument voor muzikales ook de keuze voor wel of geen avondeten. Ieder kind verdient het om lid te kunnen zijn van een vereniging of sportclub. Gelukkig ondersteunen we deze gezinnen via het Jeugdfonds Sport en Cultuur. We verruimen de toegang tot dit fonds en houden hier rekening mee bij het verstrekken van de subsidie.

Urban en E-sports

Naast breedtesporten hebben we ook aandacht voor nieuwe en opkomende sporten. We zijn trots op onze Urban sport-community die geland is op Pier15. Daarnaast zijn we sterk vertegenwoordigd in de E-sports. Deze trots willen we meer uitdragen en we willen evenementen rond deze sporten ruimte geven en meer in de etalage zetten.

Ruimte om je uit te leven

We maken ons hard voor extra ruimte voor recreatie. Maar recreëren gebeurt ook vaak actief. Een rondje hardlopen, een bootcamp doen, buiten fitnessen en sporten in de openbare ruimte hebben tijdens corona een enorme sprong voorwaarts gemaakt. Een sprong die we van harte stimuleren. Want wie sport en beweegt, leeft gezonder en voelt zich beter. De sportcontainer was een mooi experiment en daar gaan we op meerdere plaatsen mee door. We verleiden mensen om te

sporten door meer te investeren in sporten in de buitenruimte. Met sporttoestellen en verlichte hardlooptroutes creëren we een toegankelijke en makkelijke manier om te sporten en dagen we onze inwoners uit om hier actief gebruik van te maken. We investeren daarom structureel € 0,1 miljoen in sport in de openbare ruimte. Dit besteden we onder meer aan het intensiveren van de sportcontainer, het plaatsen van permanente buitensporttoestellen en het doortrekken van de (hard)looptroute langs de singels.

Een derde regeling

Onze sportverenigingen zijn belangrijk. We gaan door met de succesvolle een derde regeling en zorgen dat hier zoveel mogelijk sportverenigingen gebruik van kunnen maken. Daarbij willen we de kennis van succesvolle sportverenigingen delen met sportverenigingen die het nog niet lukt om voldoende middelen te verwerven om gebruik te kunnen maken van deze regeling. Via Verbeter Breda kijken we of sportverenigingen in wijken met grote uitdagingen, zoals Advendo en PCP, geholpen kunnen worden om ook aanspraak te maken op deze subsidie. Voor het doorzetten van de een derde regeling maken we € 1,8 miljoen vrij.

Sport-, cultuur-, wijk- en dorpsaccommodaties

Het is belangrijk dat het aanbod aan voorzieningen meegroeit met de groei van onze stad en dorpen. Daarom brengen we de behoefte aan accommodaties voor sport, cultuur en de wijk- en dorpsaccommodaties in Breda goed in kaart. Op basis van de resultaten uit onderzoek stellen we een visie en een concreet integraal huisvestingsplan op voor dergelijke accommodaties. Hiervoor trekken we eenmalig € 0,25 miljoen uit in 2022.

We maken niet alleen plannen voor de toekomst maar gaan ook een paar concrete locaties aanzetten. We realiseren een multifunctionele accommodatie in Bavel en we onderzoeken op welke nieuwe plek in Princenhage een sporthal kan worden gerealiseerd. We bekostigen deze sportaccommodatie deels uit opbrengsten die met woningbouw op de vrijkomende locatie van de Doelen worden opgehaald. Als we bestaande voorzieningen vernieuwen of nieuwe accommodaties realiseren, zijn deze altijd duurzaam.

CULTUUR

Cultuurvisie

Door onder andere corona zien we dat de huidige visie achterhaald is, tegelijkertijd gaan we snel stappen maken om de cultuursector in Breda te verbeteren. We gaan met het veld in gesprek en putten uit de creativiteit en vindingrijkheid die onlosmakelijk verbonden is met deze sector. We geven met deze nieuwe visie onder andere antwoord op de vragen wat voor cultuurstad we nu echt willen zijn, op welke plaatsen dit

in de stad en haar dorpen mag en kan landen en hoe we cultuur een stevigere positie geven in ons economisch beleid. Daarbij staan richting en duidelijkheid voorop en schuwen we het niet om keuzes te maken. Dit moet ook leiden tot meer flexibele ruimte in het cultuurbudget om in te kunnen spelen op creatieve en innovatieve ideeën die we zo graag verder willen zien opbloeien. Daarom onderzoeken we tegelijkertijd met het opzetten van de nieuwe visie ook de mogelijkheden voor een andere verdeelsleutel van de cultuurgelden.

Opstartimpuls na corona

Naast een duidelijke richting en keuzes, zien we dat de kunst en cultuursector ook behoefte heeft aan een duwtje in de rug bij het weer opstarten van de programmering. Waar de terrassen en winkelstraten na het opheffen van de lockdowns als het ware vanzelf volliepen met mensen, heeft datzelfde publiek de terugweg naar exposities en voorstellingen minder makkelijk gevonden. Wij zijn trots op onze cultuurmakers en culturele instellingen die telkens met nieuwe ideeën komen en we willen ze bij het herstarten na corona de komende tijd extra helpen. Daarom zetten we de overgebleven coronamidelen in om het culturele veld in Breda er weer bovenop te helpen. Bijvoorbeeld door het uitbreiden van de succesvolle Makersregeling.

Jongeren cultuur

We koesteren onze jongeren cultuur en blijven hen uitdagen om steeds weer met een vernieuwend cultuuraanbod te komen. Daarom willen we mooie en goede initiatieven voortaan eerder omarmen. Om dit te faciliteren kijken we bijvoorbeeld naar de mogelijkheden voor een buitenpodium of -theater. Bij voorkeur in een mooie groene omgeving die past bij Breda. Het is belangrijk dat we onze jonge generatie cultuurmakers aan Breda verbinden en in onze stad houden. Daarom komen we zo snel mogelijk met een actieplan om in kaart te brengen wat hiervoor nodig is en stellen we de extra rijksmiddelen beschikbaar om ze te faciliteren en ze met culturele broedplaatsen ruimte te bieden. Ook zien we dat een aantal gevestigde partijen, zoals Pier15, Electron en Belcrum Beach, hun sporen in de stad inmiddels ruimschoots hebben verdiend. We zorgen ervoor dat ze voor hun activiteiten een plek houden. We kijken daarvoor naar een oplossing, in het huidige gebied of elders in de stad.

ERFGOED

Breda is een stad vol historie en erfgoed. We onderzoeken de komende tijd de mogelijkheden om evenementen te koppelen aan de cultuur en historie van Breda. Ons Nassauverleden met haar pracht en praal, maar ook met oog voor de 'zwarte bladzijdes' van onze geschiedenis. Daarnaast gaan we door met het beschermen en onderhouden van ons erfgoed en zetten we in op meer samenwerkingsverbanden op dit vlak.

Breda en NAC zijn onlosmakelijk aan elkaar verbonden. Avondje NAC is een begrip in het land en is immaterieel erfgoed. Samen met NAC en de supporters gaan we kijken hoe we deze cultuurbeleving in en om het stadion en in de stad kunnen versterken. Bijvoorbeeld door de Lunetstraat in de clubkleuren uit te voeren of de tunnel te voorzien van een muurschildering. Daarnaast willen we onderzoeken of we ons Begijnhof op de Unesco Werelderfgoedlijst kunnen laten bijschrijven en we de Grote Kerk extra kunnen steunen.

EVENEMENTEN

Breda is de uitgelezen plek voor het organiseren van mooie evenementen. Evenementen die zorgen dat mensen in onze stad en dorpen willen wonen en deze graag bezoeken. Daarom blijven we evenementen goed faciliteren en geven we ze ruimte. Niet alleen in ons centrum, maar ook in onze wijken en dorpen organiseren vrijwilligers mooie evenementen, waardoor het ook daar bruist. De komende jaren trekken we structureel € 0,15 miljoen extra uit voor evenementen en geven met een deel van dit budget een financiële impuls aan carnaval. Daarnaast verlagen we het precario met 25%.

Kwaliteit staat bij onze subsidieverstreking voorop. Daarom dagen we organisatoren uit om evenementen toegankelijk te maken voor iedereen en om overlast en geluidshinder zo veel mogelijk te beperken. We bieden extra financiële ondersteuning om dit te faciliteren.

Verruiming van house- en clubcultuur

Niet alleen de Bredase evenementen doen onze binnenstad bruisen, ook de house- en clubcultuur heeft zich goed gevestigd in Breda. Onze Bredase dj's behoren tot de beste van de wereld en zetten Breda internationaal op de kaart. Zij voelen zich tegelijkertijd nog steeds verbonden met onze stad. Om de house- en clubcultuur verder te ontwikkelen is er meer ruimte nodig dan er nu wordt geboden. Daarom onderzoeken we onder andere of, op basis van de resultaten van de eerder gedraaide pilot, clubavonden tot 06.00 uur kunnen duren.

Wat betekent dit concreet?

SPORT

- We denken dat de combinatiefunctionarissen beter tot hun recht komen in het onderwijs, zeker nu het Rijk een beweging maakt om bewegingsonderwijs te stimuleren. We besparen hiermee € 0,3 miljoen in 2023, oplopend naar € 0,5 miljoen in 2026.
- We verruimen de toegang tot het Jeugdfonds Sport en Cultuur en houden hier rekening mee bij het verstrekken van de subsidie.
- We zetten onze Urban en E-sports meer in de etalage.
- We maken € 0,1 miljoen per jaar vrij voor sporten in de buitenruimte.
- We gaan door met de een derde regeling en maken hiervoor een bedrag van € 1,8 miljoen vrij.
- We stellen een visie op om de behoefte aan accommodaties voor sport, cultuur en wijk- en dorpsaccommodaties in beeld te brengen. Hiervoor trekken we eenmalig € 0,25 miljoen uit in 2022.
- De MFA in Bavel komt er.
- We doen een onderzoek naar de locatie voor een nieuwe sporthal in Princenhage. De nieuwe sporthal komt er.
- Voor het verduurzamen van accommodaties, de MFA in Bavel en een nieuwe Sporthal in Princenhage reserveren we € 14 miljoen bovenop de reeds beschikbare middelen.
- We ontwikkelen een visie op de Sportboulevard en zoeken daarbij aansluiting bij de omliggende wijken.

CULTUUR

- We komen met een nieuwe visie op cultuur die we samen met het culturele veld gaan opstellen. Hierin maken we keuzes en geven we richting.
- We willen meer flexibele ruimte in het cultuurbudget om in te kunnen spelen op creatieve en innovatieve ideeën.
- De overgebleven coronamiddelen zetten we in om het culturele veld in Breda er weer bovenop te krijgen. Hiermee bereiden we onder andere de succesvolle Makersregeling uit.
- We onderzoeken de mogelijkheden voor een buitenpodium of -theater om nieuwe programmering en initiatieven snel een plek te kunnen geven.
- We komen met een actieplan om in kaart te brengen wat ervoor nodig is om jonge cultuurmakers beter aan Breda te verbinden en stellen de extra rijksmiddelen beschikbaar om ze te faciliteren en met culturele broedplaatsen ruimte te bieden.
- Partijen zoals Pier15, Electron en Belcrum Beach hebben hun plek in de stad verdiend en we gaan zorgen dat ze een plek houden, in het gebied of elders in de stad.

ERFGOED

- We gaan door met het beschermen en onderhouden van ons erfgoed en kijken hoe we onze evenementen beter

kunnen koppelen aan de cultuur en historie van Breda.

- Breda en NAC zijn onlosmakelijk aan elkaar verbonden. Avondje NAC is een begrip en is immaterieel erfgoed. Samen met NAC en de supporters gaan we kijken hoe we deze cultuurbeleving in en om het stadion en in de stad kunnen versterken. Bijvoorbeeld door de Lunetstraat in de clubkleuren uit te voeren of de tunnel te voorzien van een muurschildering.
- We gaan onderzoeken hoe ons Begijnhof op de Unesco Werelderfgoedlijst kan worden bijgeschreven en dat onze Grote Kerk extra steun krijgt om het Verhaal van Breda te vertellen.

EVENEMENTEN

- Wij kiezen er nadrukkelijk voor om met bruisende evenementen onze stad, wijken en dorpen in beweging te houden. We bieden daarom de ruimte aan kleine en grote evenementen en kijken daarbij ook naar nieuwe locaties.
- We trekken € 0,15 miljoen extra uit voor evenementen en geven een financiële impuls aan carnaval.
- We verlagen het precario met 25%.
- We richten een 'loket buurtevenementen' in.
- Organisatoren die extra stappen zetten om evenementen toegankelijker te maken en overlast en geluidshinder te voorkomen, gaan we hierbij financieel ondersteunen.
- Om de house- en clubcultuur verder te ontwikkelen onderzoeken we of, op basis van de resultaten van de eerder gedraaide pilot, clubavonden tot 06.00 uur kunnen duren.
- Het HBO Intro Festival mag weer terugkomen in de binnenstad.
- Evenementen op bijzondere locaties omarmen we. Festivals als Ploegendienst en Duikboot hebben zichzelf bewezen en blijven de komende jaren op de Galderse Meren en de Asterdplas.
- We herzien ons vergunningentraject. Het moet makkelijker worden om een vergunning voor een periode van meerdere jaren aan te vragen. Hierbij doen we geen concessies aan eisen op het gebied van veiligheid.

T10

Veiligheid en ondermijning

Wat gebeurt er in Breda?

Veiligheid en leefbaarheid zijn thema's die bij veel van onze inwoners hoog op het lijstje staan. Daarnaast neemt het probleem van ondermijning toe en dit vergt extra aandacht. Bredanaars moeten zich veilig kunnen voelen in hun wijk of dorp. En als er dan al iets gebeurt, moeten ze snel en professioneel kunnen worden geholpen. Het komt nog te vaak voor dat iemand zich onveilig voelt, geïntimideerd wordt of slachtoffer wordt van criminaliteit. Cybercrime maakt helaas onlosmakelijk deel uit van ons leven. Veel van onze inwoners worden hiermee geconfronteerd. We zien een toename van geweld in afhankelijkheidsrelaties.

Straatintimidatie begint soms al op jonge leeftijd. Veel meisjes of jonge vrouwen krijgen foute teksten of seksuele voorstellen naar hun hoofd. Niet omdat ze daar om gevraagd hebben, maar omdat ze als vrouw over straat lopen. Dat geeft ze een onveilig gevoel. Ook mensen uit de LHBTIQ+-gemeenschap weten bijna niet beter dan dat er een grote kans bestaat dat ze op straat worden lastiggevallen, bijvoorbeeld omdat zij met hun partner hand in hand over straat lopen of omdat anderen zich met hun seksuele voorkeur denken te moeten bemoeien.

Hoe gaan we hieraan werken?

VEILIGHEID

Door in te zetten op preventie en repressie, willen we tegengaan dat inwoners zich onveilig voelen, geïntimideerd worden of slachtoffer worden van criminaliteit. Preventie, omdat we erin geloven dat voorkomen beter is dan genezen. We willen onze jongeren gelijke kansen bieden en helpen om een toekomst op te bouwen. Met Verbeter Breda willen we de roltrap van de vooruitgang flink versnellen, maar tegelijkertijd willen we ook de gouden roltrap van de criminaliteit tot stilstand brengen of, liever nog, afbreken. Kansengelijkheid en bestaanszekerheid gaan in Breda hand in hand met een hardere aanpak als mensen willens en wetens de verkeerde roltrap blijven pakken.

We zijn een fatsoenlijke stad, waar crimineel gedrag niet wordt getolereerd. We willen de pakkans van criminelen vergroten en pakken ze daarna hard aan. Om het veiligheidsgevoel van onze inwoners en bezoekers te vergroten, willen we dat de politie en onze boa's, juist ook in onze wijken, dorpen en het buitengebied, meer zichtbaar zijn. Om dit te bereiken, breiden we dit team verder uit. We vragen veel van onze medewerkers, ze staan letterlijk met hun voeten in de klei. Ze moeten op situaties afstappen, die wij als niet veilig betitelen. Goed werkgeverschap betekent ook medewerkers in staat stellen veilig te werken. We stellen vanzelfsprekend persoonlijke beschermingsmiddelen ter beschikking bij werkzaamheden met een hoog risico. Om deze reden rusten we onze boa's uit met verdedigingsmiddelen. Deze middelen zijn er alleen ter verdediging en/of bescherming. Het geweldsmonopolie is en blijft bij de politie. Om deze middelen te mogen gebruiken, faciliteren wij opleiding en training van onze medewerkers.

We onderzoeken op welke tien plekken onze inwoners zich het meest onveilig voelen en zorgen dat we daar veel zichtbaarder worden met politie en boa's, in uniform en in burger. We intensiveren het cameratoezicht om op plekken waar het nodig is sneller en makkelijker in te grijpen. Hierbij vinden we de samenwerking met buurtpreventie enorm belangrijk. Zij houden daarom een stevige positie in onze aanpak.

We zien polarisatie en discriminatie en daaruit volgend intimidatie van personen of groepen. Dit vinden wij onacceptabel. We willen straatintimidatie in navolging van andere steden steviger aanpakken en spreken personen en organisaties die polariserend werken aan op hun gedrag en verantwoordelijkheden.

Wij zullen naast onze aanwezigheid op straat ook digitaal onze rol moeten pakken. De komende periode zetten we de structurele extra middelen steviger in op voorlichting van onze inwoners. Ook zetten we in op versterking van de samenwerking met verschillende diensten en bedrijven om cybercrime tegen te gaan.

We zien een toename van geweld in afhankelijkheidsrelaties. De afgelopen periode is hier al veel op gebeurd. Wij blijven de slachtoffers steunen en centraal zetten. We zullen moeten blijven

leren om slachtoffers beter te kunnen ondersteunen. De komende periode gaan we hier dus ook onvermoeibaar mee door.

Voor de diverse maatregelen stellen we in 2023 € 0,5 miljoen beschikbaar en de jaren erna structureel € 1 miljoen per jaar.

ONDERMIJNING

Misdaad mag niet lonen. We willen een keiharde aanpak van de georganiseerde misdaad. We zien dat drugscriminaliteit hoogtij viert in Breda en een negatief effect heeft op onze wijken en het buitengebied. Dit mogen we niet verder laten groeien. Drugs is een thema dat maatschappelijk veel losmaakt en een levendige discussie kent. In formele zin zijn veel middelen verboden en illegaal. De samenleving heeft last van de ondermijnende en zeer gevaarlijke criminaliteit achter de handel in drugs. Als iets verboden is, betekent het niet dat iets er niet is. Wij maken ons zorgen over het middelengebruik en de acceptatie in de samenleving van het gebruik van drugs. Gebruik ervan is maatschappelijk ontwrichtend en ook niet zonder gezondheidsrisico's. Wij zetten daarom in op voorlichting en preventie.

In de aanpak van ondermijning zullen we echt een tandje bij moeten zetten en daarom investeren wij hier structureel € 0,5 miljoen extra in. We gaan alle mogelijkheden bekijken om het criminelenveld moeilijker te maken. We stralen uit dat je in Breda niet weggkomt met veel geld, zonder te kunnen verklaren waar het vandaan komt.

Wat betekent dit concreet?

VEILIGHEID

- Voor diverse maatregelen op het gebied van veiligheid stellen we in 2023 € 0,5 miljoen beschikbaar en de jaren daarna structureel € 1 miljoen.
- We zetten in op zowel preventie als repressie, inwoners die de verkeerde weg inslaan pakken we hard aan.
- We breiden ons toezicht uit met groene, ondermijnings- en wijkboa's. Ook rusten we hen toe met verdedigingsmiddelen.
- In samenwerking met buurtpreventie-teams breiden we het cameratoezicht uit.
- Polariserende personen en organisaties spreken we aan op hun gedrag en verantwoordelijkheid.
- We werken samen met verschillende diensten en bedrijven om cybercrime tegen te gaan.
- We blijven slachtoffers van geweld in afhankelijkheidsrelaties steunen.

ONDERMIJNING

- Voor de aanpak van ondermijning maken we structureel € 0,5 miljoen extra vrij.
- We zetten in op voorlichting en preventie als het gaat om drugsgebruik.
- We onderzoeken mogelijkheden om het criminelenveld moeilijker te maken en stralen uit dat je in Breda niet weggkomt met veel geld, zonder goede verklaring.

11

Digitalisering en organisatie

Wat gebeurt er in Breda?

Digitalisering is een sterke kracht voor veranderingen in de samenleving en economie. Digitale innovaties en alleen al de uitrol van de hedendaags bekende technologieën zal onze manier van organiseren, samenleven en werken veranderen. Daarom staan we aan de lat om de kansen van de digitalisering voor Breda te grijpen. Technologie kan ondersteunend zijn aan de kwaliteit van leven, wonen en werken in Breda. Tegelijkertijd moeten we scherp duiden en reflecteren als het

gaat over het inzetten van (nieuwe) technologie om publieke waarden recht te doen in de informatiesamenleving. Techniek is namelijk niet neutraal, vaak zijn er ethische afwegingen met elkaar te maken. Daarnaast moeten we er zorg voor dragen dat er geen digitale kloof ontstaat met inwoners waarvoor digitalisering geen vanzelfsprekendheid is.

Het is onze gedeelde ambitie om een professionele organisatie te hebben die dienstbaar en behulpzaam is voor onze inwoners en die, daar waar nodig, sturend en corrigerend optreedt. Dat vraagt om een organisatie die op de toekomst is voorbereid en een goede positie inneemt op de arbeidsmarkt.

Hoe gaan we hieraan werken?

DIGITALISERING

We gaan komende periode zorgen dat Breda klaar is voor de grootschalige uitrol van glasvezel en 5G. Dit is een grote uitdaging voor de openbare ruimte en wij verwachten dat de gemeente hierop vooruitloopt. Maar we zorgen ook dat onze vitale infrastructuur veilig en betrouwbaar is, daarom weren we bijvoorbeeld camera's van Chinese makelij.

Steeds meer data zijn beschikbaar, dat geeft kansen om beleid en dienstverlening te verbeteren. Echter, we moeten wel transparant zijn over hoe we deze data gebruiken. We streven naar zoveel mogelijk open data en willen ook dat gebruikte software openbaar is. Waar mogelijk zijn we transparant over het gebruik van algoritmen.

Als onderdeel van Breda, ons masterplan digitalisering, bouwen we een digitale replica van Breda. Met deze zogenaamde Digital Twin willen we de effecten van onze beleidskeuzes gaan simuleren. We vragen de samenleving en de markt mee te denken met digitale oplossingen voor onze maatschappelijke opgaven. We grijpen de kans om onze systemen door ethische hackers te laten verbeteren met het organiseren van een Hack Breda Event.

ORGANISATIE

De ambtelijke organisatie is de motor achter het succes van de gemeente. De realisatie van onze ambities en het uitvoeren van ons beleid vallen of staan met het hebben, behouden en aantrekken van professionele en vakkundige medewerkers, die met hart voor Breda onze stad en dorpen iedere dag een stukje beter maken.

Het professioneel en vakkundig kunnen uitvoeren van ons werk is daarom ook het vertrekpunt. We zien dat onze organisatie op veel vlakken heel erg efficiënt werkt. In veel gevallen gebeurt dat zelfs met minder mensen, dan dat er op diezelfde terreinen bij vergelijkbare gemeenten werken. Tegelijkertijd zorgen bestaande en nieuwe ambities ervoor, in combinatie met de huidige maatschappelijke ontwikkelingen en extra overheidstaken, dat er steeds meer druk op de organisatie komt te liggen. Deze druk zorgt er soms voor dat er zaken van het bordje afvallen. Dit vraagt niet alleen om beheer en onderhoud van de bestaande organisatie, maar ook om het maken van keuzes en het stellen van prioriteiten.

Om als gemeente ook een goede en aantrekkelijke werkgever te kunnen zijn en blijven, investeren we de komende periode structureel meer in de organisatie. Op bepaalde onderdelen waar wettelijke normen niet worden gehaald, omdat de werkdruk onbeheersbaar hoog is of de uitvoering niet adequaat loopt, willen we de organisatie de benodigde verlichting geven. Naast die verlichting investeren we in onze medewerkers en geven we een impuls aan digitaal werken en onze werkplekken, om zo mee te kunnen ontwikkelen met de

tijd. Dit doen we met een impuls die oploopt tot € 2 miljoen per jaar. Deze structurele impuls is bestemd voor verlichting op verschillende onderdelen binnen onze bedrijfsvoering. Daarnaast compenseren we de cao-verhoging, zodat die niet tot een taakstelling leidt.

Wat betekent dit concreet?

DIGITALISERING

- We lopen voorop bij de uitrol van glasvezel en 5G en zorgen voor een veilige en betrouwbare digitale infrastructuur.
- Data biedt ons informatie voor verdere verbetering van onze prestaties. We gebruiken zoveel mogelijk open data en zijn waar mogelijk transparant over gebruik van algoritmes.
- We bouwen een Digital Twin, een digitale replica van onze stad, zodat we effecten van onze beleidskeuzes kunnen simuleren.
- Aan de samenleving en markt vragen we mee te denken over digitale oplossingen voor onze grote opgaven.

ORGANISATIE

- Stellen van prioriteiten is belangrijk om de ambtelijke organisatie op koers te houden, dat faciliteren we.
- We investeren structureel in de organisatie om een goede werkgever te blijven en de druk te verlichten.
- We investeren in digitaal werken en goede werkplekken.
- Onze investering in de ambtelijke organisatie loopt in de exploitatie op tot € 2 miljoen per jaar en daarnaast stellen we € 4,9 miljoen aan investeringsmiddelen beschikbaar.

12

Financiën en lokale lasten

Wat gebeurt er in Breda?

Richting onze inwoners, ondernemers, maatschappelijke instellingen en richting andere overheden willen we een betrouwbare gemeente zijn, ook in ons financieel beleid en handelen. Door het beleid de afgelopen jaren heeft Breda een solide financiële positie en dat houden we zo.

We beseffen dat het de komende periode onzeker blijft hoe groot onze bijdrage uit het gemeentefonds daadwerkelijk zal zijn. Voor dit akkoord is als basis de Maartbrief 2022 vanuit het Rijk gehanteerd. Dat betekent dat we nu in 2026 minder te besteden hebben dan in de jaren 2024 en 2025. De afgelopen periode zijn de bewegingen van het Rijk erg grillig geweest, wat om tussentijdse aanpassingen heeft gevraagd. Mocht dit zich weer voordoen, dan gaan we meteen aan de slag om de financiële positie solide te houden.

Hoe gaan we hieraan werken?

FINANCIËN

We houden Breda financieel solide en geven niet meer uit dan er binnenkomt. Bij structurele financiële problemen ondernemen we meteen actie om ze structureel op te lossen. Het houden van financiële ruimte als buffer vinden we belangrijk. We bewaken daarom onze risico's nauwkeurig en reserveren daarvoor voldoende middelen. We staan er niet alleen voor bij het realiseren van onze opgaven. We gaan nadrukkelijk op zoek naar de mogelijkheden om extra financiële middelen te ontvangen vanuit provincie, Rijk en Europa. Hierbij zal vaak cofinanciering nodig zijn. Hierdoor kunnen we onze beschikbare middelen vergroten. We willen een voorspelbare lokale lastendruk en maken hierover meerjarige afspraken.

LOKALE LASTEN

We zien de kosten voor onze inwoners fors stijgen. We hebben kritisch gekeken naar onze lastenontwikkeling en gezocht naar een oplossing om deze te laten dalen. Daarom verlagen we in 2023 voor alle inwoners de rioolheffing met 17,5%. Hiervoor brengen we de afschrijvingstermijn van ons riool meer in lijn met de levensduur van het riool.

Wat betekent dit concreet?

FINANCIËN

- We presenteren een jaarlijks sluitend financieel perspectief en werken met een jaarlijkse post onvoorzien van € 1 miljoen.
- Er is financiële ruimte voor het geven van impulsen. In bijlage 2 worden alle impulsen in de exploitatie en de strategische investeringsplanning weergegeven.
- Ons weerstandsvermogen is op orde. We gaan op zoek naar mogelijkheden om extra financiële middelen binnen te halen.

LOKALE LASTEN

- De rioolheffing daalt in 2023 eenmalig met 17,5%, vanaf 2024 wordt de heffing jaarlijks geïndexeerd met 2%.
- De onroerendezaakbelasting (OZB) voor niet-woningen en woningen stijgt niet en blijft gelijk.
- De afvalstoffenheffing wordt jaarlijks geïndexeerd met 2%.
- Het precario wordt met 25% verlaagd.

Bijlage 1

Portefeuille- verdeling

Burgemeester	Wethouder 1	Wethouder 2	Wethouder 3
Paul Depla	VVD	PvdA	GL
Openbare Orde & Ondermijning en Verhaal van Breda & Vertrouwen in de Politiek	Boaz Adank	Arjen van Drunen	Peter Bakker
	Veiligheid & Zorg	Wonen & Onderwijs	Klimaat & Energie
Openbare orde	Jeugdzorg	Wonen <i>(incl. Volkshuisvestingsfonds)</i>	Energietransities
Veiligheid	Wmo	Kansengelijkheid	Afval/riool
Beleid en integraliteit	Bedrijfsvoering	Onderwijs	Dieren welzijn
Verhaal van Breda	Internationaal	Gezondheid	Klimaat adaptatie
Vertrouwen in politiek	Veiligheid en leefbaarheid	Inburgering	Natuurontwikkeling
		1e Verbeter Breda	Openbaar vervoer/KCV
		Wijkaanpak sociaal	
Wethouder 4	Wethouder 5	Wethouder 6	Wethouder 7
CDA	VVD	GL	VVD
Jeroen Brijns	Carla Kranenborg - van Eerd	Marieke de Nobel	Daan Quaars
Buitenruimte & Regio	Economie & Bereikbaarheid	Inkomen & Cultuur	Stedelijke ontwikkeling & Digitalisering
Openbare ruimte/beheer	Financiën	Participatiewet/SW	Stedelijke ontwikkeling
Parkeren	Economie en binnenstad	Armoede bestrijding	Ruimtelijke ordening
Grondzaken	mobiliteit (excl. OV)	Schuldhelpverlening	Digitalisering
Wijkaanpak fysiek	Evenementen	Cultuur	2e Verbeter Breda
Regio (incl. Vlaanderen)	Arbeidsmarkt	Diversiteit	Sport
Gemeentelijk vastgoed			Carnaval
1e NAC			2e NAC

Bijlage 2

Financiële keuzes

Meerjarenperspectief 2022-2026

x € miljoen	2022	2023	2024	2025	2026
Stand begroting 2022	0,21	0,01	0,19	2,69	0,00
Besluiten (in omloop) na begroting 2022	-0,25	-0,49	-0,49	-0,48	-0,47
Effecten decembercirculaire 2021 en maartbrief 2022	4,78	13,90	24,39	30,32	19,93
Actualisatie vennootschapsbelasting	-0,28	-0,97	-0,84	-0,44	-0,18
Subtotaal meerjarenperspectief	4,47	12,45	23,25	32,09	19,27

Impulsen structureel					
Woonopgave	-0,40	-0,60	-1,50	-1,50	-1,50
Armoede	-0,10	-1,00	-1,60	-2,20	-1,00
Verbeter Breda	-0,20	-1,30	-2,00	-2,00	-2,00
Revitalisering bedrijventerreinen	0,00	-0,10	-0,10	-0,10	-0,10
Toeristeninformatiepunt (VVV kantoor)	0,00	-0,10	-0,10	-0,10	-0,10
Verhoging budget Citymarketing organisatie naar € 1,5 miljoen	0,00	-0,50	-0,50	-0,50	-0,50
Veiligheidsaanpassing en veiligheid scholen (fonds)	-0,20	0,00	-0,80	-1,80	0,00
Infrastructuurfonds	0,00	0,00	-2,00	-2,00	0,00
Inloopstraten van 15 minuten naar 30 minuten gratis parkeren	0,00	-0,45	-0,45	-0,45	-0,45
1e parkeervergunning bewoners gratis en 3e en verder duurder	0,00	-0,20	-0,20	-0,20	-0,20
Verlagen parkeertarief velden en garages	0,00	-0,70	-0,70	-0,70	-0,70
Verhoging middelen Wmo	0,00	-4,00	-4,00	-4,00	-3,50
Breda Senior continueren	0,00	-0,10	-0,10	-0,10	0,00
Vroegsignalering gezondheid en investeren gezond leven	0,00	-0,20	-0,20	-0,20	-0,20
Mantelzorg	0,00	-0,05	-0,05	-0,05	-0,05
Onderwijshuisvesting	0,00	0,00	-1,40	-1,40	-1,40
Deltaplan onderwijs en arbeidsmarkt	-0,20	-0,20	-0,20	-0,20	-0,20
Verhogen onderhoudsniveau dorpen en wijken	-0,30	-1,20	-1,50	-2,50	-3,00
Verhogen onderhoudsniveau dorpen en wijken	0,00	0,00	0,00	-3,00	3,00
Grof huishoudelijk afval ophalen gratis	0,00	-0,30	-0,30	-0,30	-0,30
Wijkenergieplannen	0,00	-0,15	-0,15	-0,40	0,00
Kosten revolverend isolatie- / verduurzamingsfonds van € 5 miljoen	0,00	-0,15	-0,15	-0,15	-0,15
Investeringen sportverenigingen (1/3-regeling) *	0,00	-0,30	-0,40	-1,10	0,00
Sport in de openbare ruimte	0,00	-0,10	-0,10	-0,10	-0,10
Verlaging precario met 25%	0,00	-0,28	-0,28	-0,28	-0,28
Verhoging middelen evenementen	0,00	-0,15	-0,15	-0,15	-0,15
Veiligheid	-0,20	-0,50	-1,00	-1,00	-1,00
Ondermijning	0,00	0,00	-0,50	-0,50	-0,50

CAO verhoging 2021 - 2022	-1,52	-2,30	-2,35	-2,40	-2,40
Versterking ambtelijke organisatie	-0,25	-1,80	-1,80	-2,00	-2,00
Extra wethouder en ondersteuning	-0,20	-0,40	-0,40	-0,40	-0,40
Bijdrage gemeenschappelijke regelingen GGD en VRMWB	0,00	-0,29	-0,39	-0,40	-0,40
OZB ontwikkelingen voor niet-woningen en woningen van 0% per jaar	0,00	-0,78	-1,56	-2,34	-3,12

Impulsen incidenteel					
Woonzorgvoorzieningen / wooneenheden met zorg	-0,25	0,00	0,00	0,00	0,00
Aanpak ongedocumenteerden	0,00	-0,10	-0,10	-0,10	-0,10
Bomenkaart goed en robuust actualiseren	0,00	-0,10	0,00	0,00	0,00
Onderzoek recreatieplaatsen / Galderse Meren	-0,10	0,00	0,00	0,00	0,00
Cofinanciering subsidie volkshuisvesting (30%)	0,00	0,00	-2,00	-2,00	-2,00
Cofinanciering subsidie volkshuisvesting Algemene Reserve	0,00	0,00	2,00	2,00	2,00
Integraal huisvestingsplan sport-, cultuur- en welzijnsaccommodaties	-0,25	0,00	0,00	0,00	0,00

Ombuigingen					
Winstnemingen grondexploitaties	0,00	1,20	0,00	0,00	1,00
Verkoop vastgoed	0,00	0,20	0,20	0,20	0,20
Afname middelen invoering omgevingswet	0,15	0,35	0,35	0,35	0,35
Participatie	0,00	3,00	2,00	1,00	0,50
Toeristenbelasting verhogen	0,00	0,40	0,40	0,40	0,40
Van budget Verhaal van Breda naar Citymarketing	0,00	0,10	0,10	0,10	0,10
Voorliggend veld ombuiging	0,00	0,50	0,50	0,50	0,50
Combinatiefuncties	0,00	0,30	0,40	0,50	0,50

Meerjarenperspectief coalitieakkoord	0,45	0,10	0,17	0,52	0,02
---	-------------	-------------	-------------	-------------	-------------

* Er wordt voor de gehele periode € 1,8 miljoen gestort in de reserve voor investeringen bij sportverenigingen (1/3-regeling).

Strategische Investeringsplanning (SIP) 2022-2026

x € miljoen	2022-2026
Vrije ruimte begroting 2022	53,90

Impulsen	
Wonen en gebiedsontwikkelingen (incl. woonzorgeenheden)	-14,00
Bibliotheek Hoge Vucht	-1,00
Infrastructuur: wegen en fietspaden	-9,00
Openbare ruimte en pleinenaanpak	-6,00
Bomen en natuur	-0,50
Wijkenergieplannen	-0,50
Verduurzaming accommodaties, MFA Bavel en Sporthal Princenhage	-14,00
Digitalisering en organisatie	-4,90

Restant SIP 2022-2026 coalitieakkoord om kansen te pakken	4,00
--	-------------

